

UNIVERZITA KARLOVA

FAKULTA SOCIÁLNÍCH VĚD

Institut mezinárodních studií

Bakalářská práce

2020

Kateřina Slivanská

UNIVERZITA KARLOVA

FAKULTA SOCIÁLNÍCH VĚD

Institut mezinárodních studií

Reakce španělských vlád v oblasti imigrační a integrační politiky na ekonomickou krizi v letech 2008-2014.

Bakalářská práce

Autor práce: Kateřina Slivanská

Studijní program: Mezinárodní teritoriální studia

Vedoucí práce: PhDr. Barbora Menclová

Rok obhajoby: 2020

Prohlášení

1. Prohlašuji, že jsem předkládanou práci zpracovala samostatně a použila jen uvedené prameny a literaturu.
2. Prohlašuji, že práce nebyla využita k získání jiného titulu.
3. Souhlasím s tím, aby práce byla zpřístupněna pro studijní a výzkumné účely.

V Praze dne 20.5.2020

Kateřina Slivanská

Bibliografický záznam

SLIVANSKÁ, Kateřina. *Reakce španělských vlád v oblasti imigrační a integrační politiky na ekonomickou krizi v letech 2008-2014.*, Praha, 2020. 48 s. Bakalářská práce (Bc). Univerzita Karlova, Fakulta sociálních věd, Institut mezinárodních studií. Mezinárodní teritoriální studia. Vedoucí bakalářské práce PhDr. Barbora Menclová.

Rozsah práce: 63 592 znaků

Abstrakt

Tato bakalářská práce je věnována vlivu hospodářské krize na imigrační politiku ve Španělsku v letech 2008 až 2015. Výzkum se zaměřuje zejména na odezvu španělských vládních stran v oblasti imigrační a integrační politiky v reakci na ekonomickou krizi probíhající v letech 2008–2014. Hospodářská krize znamenala pro celosvětovou i španělskou ekonomiku největší propad od krize ve 30. letech 20. století. Cílem práce je zjistit, zda ekonomická krize znamenala změnu podoby imigrační a integrační politiky ve Španělsku pomocí analýzy postoje jednotlivých vlád v tomto období. První dvě části práce jsou věnovány vymezení základních pojmů týkajících se migrace a historickému kontextu španělského vývoje v oblasti migrace. Dále pak práce přibližuje vývoj ekonomické krize ve světě a ve Španělsku a zkoumá, jakým způsobem byli zasaženi cizinci nacházející se na španělském území. Stěžejní část práce tvoří analýza přístupu vládních politických stran lidovců a socialistů k imigraci a integraci během ekonomické krize s ohledem na přijímání opatření a legislativních změn. Práce dochází k závěru, že ekonomická krize znamenala změnu přístupu k imigrační a integrační politice ve Španělsku, a to v podobě proměny z velmi otevřeného přístupu v politiku restriktivní.

Abstract

This bachelor thesis deals with the impact of the economic crisis on immigration policy in Spain in the years 2008-2015. The research focuses mainly in the reactions of Spanish governments in the field of immigration and integration policy in response to the economic crisis of 2008-2014. The economic crisis marked the biggest downturn for both the global and Spanish economies since the crisis of the 1930's. The aim of the thesis is to prove that the economic crisis meant a change in the orientation of immigration and integration policy in Spain by analyzing the approach of individual Spanish governments in this period. The first two parts of the thesis are devoted to defining the basic concepts related to migration and the historical context of Spanish development in the field of migration. Furthermore, the work describes the development of the economic crisis in the world and in Spain and examines how foreigners located on Spanish territory were affected. The main part of the work is an analysis of the approach of government political parties of the People's Party and Socialists to immigration and integration during the economic crisis with regard to the adoption of measures and legislative changes.

Klíčová slova

Španělsko, imigrační politika, integrační politika, hospodářská krize, imigrace, Lidová strana, Socialistická strana

Keywords

Spain, Immigration Policy, Integration Policy, Economic Crisis, Immigration, People's Party, Socialist Party

Title/název práce

Spanish Government's Response to Immigration and Integration Policies During the Economic Crisis of 2008-2014.

Obsah

1. Úvod	8
1.1. Charakteristika tématu a cíle práce	8
1.2. Zhodnocení odborné literatury a pramenů	9
1.3. Terminologie	10
1.4. Teorie migrace v dobách globální finanční a ekonomické krize	12
2. Historický kontext	13
2.1. Španělsko a migrace před rokem 1985	13
2.2. Migrace ve Španělsku a přijatá regularizační opatření v letech 1985-2008	14
3. Ekonomická krize	18
3.1. Průběh ekonomické krize ve Španělsku	19
3.2. Hospodářská krize a migrace	21
4. Postoj španělských vládních stran k ekonomickým migrantům v době hospodářské krize	23
4.1. Postoj socialistické vlády k imigrační politice v letech 2008-2011 v době ekonomické krize	24
4.1.1. Imigrační opatření přijata během vlády socialistů v letech 2008-2011	26
4.1.2. Integrovaná opatření přijata za vlády socialistů v letech 2008-2011	29
4.2. Postoj vlády Lidové strany k imigrační politice v letech 2011-2015	31
4.2.1. Imigrační a integrační opatření přijatá vládou lidovců v letech 2011-2014	32
4.2.2. Imigrační politika od roku 2014	34
5. Závěr	35
6. Summary	38
7. Použitá literatura	39

1. Úvod

1.1. Charakteristika tématu a cíle práce

Španělsko patří mezi země, které byly velmi silně zasaženy hospodářskou krizí, která postihla celosvětový trh v letech 2008-2014. Před hospodářskou krizí bylo Španělsko vyhledávaným cílem imigrantů převážně ze zemí východní Evropy, Latinské Ameriky a severní Afriky. Z dříve čistě emigrační země se Španělsko v období od 80. let proměnilo v zemi imigrační, a to díky rychle se rozvíjející ekonomice, která se stala lákadlem pro mnohé cizince. Rostoucí španělský trh, kde hlavní dominantou bylo stavebnictví a trh s nemovitostmi s vysokou poptávkou po levné pracovní síle se v kombinaci s velmi liberální státní imigrační politikou stal ideálním cílem pro mnoho migrantů. To se ale změnilo s vypuknutím ekonomické krize, jenž se silně podepsalo nejen na počtu nově příchozích cizinců, ale i na odchodu samotných Španělů ze země v kombinaci s vysokou nezaměstnaností, kdy nejvíce byli zasaženi právě cizinci pobývající na území Španělska.

Předmětem této bakalářské práce je analýza postoje španělských vládních stran k imigrační a integrační politice v období ekonomické krize probíhající v letech 2008-2014. Bakalářská práce zkoumá, jakým způsobem jednotlivé vlády reagovaly na probíhající ekonomickou krizi v oblasti imigrační a integrační politiky. Jedná se o vládu socialistů v letech 2008-2011 a následně lidovců v letech 2011-2015. Dále se práce věnuje analýze jejich postoje a jednotlivých opatření, která tyto vlády přijaly. Cílem práce je zjistit, zda hospodářská krize zapříčinila změnu orientace imigrační a integrační politiky prováděné španělskými vládami v období 2008-2015. Na základě stanovených cílů hypotézou bakalářské práce je, že „Španělská imigrační politika prošla v důsledku ekonomické krize změnami a způsobila odklon od politiky praktikované před hospodářskou krizí.“

Práce je rozdělena do čtyř kapitol. Úvodní část práce se zabývá vymezením základních pojmů souvisejících s migrací a imigrační politikou a teorií migrace v dobách ekonomické krize. Druhá kapitola je věnována stručnému přiblížení historického kontextu migrace ve Španělsku, který je důležitým prvkem pro porozumění migrační situace ve Španělsku v období před a po roce 1985 do vypuknutí ekonomické krize v roce 2008. V roce 1985 byl ve Španělsku přijat vůbec první zákon zavádějící kontrolní mechanismy imigrace a odstartoval zavádění úprav legislativy a fenomén regularizací. Následující kapitola se zaměřuje na příčiny vzniku hospodářské krize ve světě, její následný průběh a vývoj ve Španělsku a jakým způsobem ekonomická krize ovlivnila situaci cizinců na španělském území.

Čtvrtou kapitolu tvoří stěžejní část práce, která se věnuje reakci jednotlivých španělských vlád. Je rozdělena na dvě části podle volebních období. Tedy na období vlády socialistů v letech 2009-2011 a lidovců v letech 2014-2015. Kapitola se věnuje analýze přístupu vládnoucích stran k imigraci a integraci přistěhovalců, přijatých opatření v oblasti imigrační a integrační politiky a řešení situace cizinců na španělském území. Závěrečná část je věnována shrnutí informací, vyhodnocení výsledků výzkumu a s tím spojenému vyvrácení, či potvrzení stanovené hypotézy.

1.2 Zhodnocení odborné literatury a pramenů

Při zpracování této práce autorka vycházela převážně z metody analýzy primárních pramenů a kompilace zdrojů sekundárních. Mezi primární zdroje použité při vypracování této práce patří statistiky a legislativa. Současně byly použity informace obsažené ve volebních programech socialistů a lidovců v letech 2008 a 2011, které jsou dostupné online.

Z velké většiny byly použity zdroje sekundárního charakteru. V českém jazyce se objevují publikace věnované čistě teoretickému zpracování otázky migrace, nebo články zveřejněné v českých médiích, ty se však danému problému věnují jen okrajově. V tomto případě mezi nejpodstatnější zdroje informací patří knihy autorů Andrey Baršové a Pavla Barši *Přistěhovalectví a liberální stát: imigrační a integrační politiky v USA, západní Evropě a Česku*¹, či kniha Milana Paláta *Ekonomické aspekty mezinárodní migrace: teorie a praxe v Evropské unii*². Velmi nápomocným zdrojem informací pro výzkum byl i portál *MigraceOnline*³.

Tématem postoje španělských vlád v oblasti imigrace a integrace během ekonomické krize se žádná publikace v českém jazyce nezabývá, proto je většinová část práce založena na zdrojích zahraničních. Jedná se o velké množství odborných článků v anglickém jazyce, či ve španělštině. Při zpracování bakalářské práce byly použity i články z denního tisku známých médií, jedná se o *BBC*⁴ a *El País*⁵, které obsahují velice aktuální informace. Mezi nejčastěji použité zahraniční odborné publikace patří práce autorky Marií Martínez-Liroly *Discourses in*

¹ Andrea Baršová, Pavel Barša, *Přistěhovalectví a liberální stát: imigrační a integrační politiky v USA, západní Evropě a Česku* (Brno: Masarykova univerzita, Mezinárodní politologický ústav, 2005), 9.

² Milan Palát, *Ekonomické aspekty mezinárodní migrace: teorie a praxe v Evropské unii* (Ostrava: Key Publishing, 2013), 65.

³ <https://migraceonline.cz/cz/>

⁴ <https://www.bbc.com/>

⁵ <https://www.elpais.com/>

*Immigration in Time of Economic Crisis: A Critical Perspective*⁶, nebo *Managing Uncertainty: Immigration Policies in Spain during Economic Recession (2008-2011)* Any López-Saly⁷ a mnoho dalších.

V práci se opakovaně objevují termíny označující názvy španělských politických stran. Jedná se o socialisty, jejichž oficiální název je *Španělská socialistická dělnická strana* v českém jazyce, či *Partido Socialista Obrero Español* ve španělštině. V této bakalářské je nejčastěji používán termín *socialisté*, nebo zkratka *PSOE*. V případě druhé španělské dominantní strany lidovců se jedná o originální název *Lidová strana* v jazyce českém a *Partido Popular* ve španělštině. V práci je stejně jako v případě socialistů užíván termín *lidovci*, nebo zkratka *PP*. Dále se v práci také objevují názvy přijatých opatření, legislativy, či zákonů, které jsou pro lepší pochopení jejich významu doplněny vlastním překladem ze španělského jazyka, nebo jazyka anglického do češtiny.

1.3. Terminologie

Pro bakalářskou práci, týkající se imigrace, je velmi důležité vymezení základní terminologie v oblasti migrace. Tyto klíčové pojmy, které se v bakalářské práci objevují, je potřeba vysvětlit a sjednotit, jelikož se v každé literatuře a v každé zemi mohou objevovat různě – jedná se o pojmy imigrace, migrační a imigrační politiky, regularizace.

Definicí *imigrace* je podle MVČR „změna místa pobytu směrem na území jiného než domovského státu a imigrace je procesem, při němž se na území státu usídlují cizinci“. Cizincem je charakterizována fyzická osoba, jenž není státním občanem daného státu a imigrantem je „cizinec, přicházející do země za účelem pobytu dlouhodobějšího charakteru“⁸. Ovšem je důležité zmínit, že v některých českých a jiných evropských oficiálních dokumentech se uvádí termín „cizinec“, jakožto osoba, která trvale sídlí na daném území.⁹ Důležité je v této problematice vymezení často používaných pojmů, mezi které patří *azylant*, *uprchlík* a *ekonomický migrant*. *Uprchlík* dle Ženevské úmluvy je „osoba, která se nachází mimo svou vlast a má oprávněné obavy před pronásledováním z důvodů rasových, náboženských, národnostních nebo z důvodů příslušnosti k určitým společenským vrstvám nebo i zastávání

⁶ María Lirola, *Discourses in Immigration in Time of Economic Crisis: A Critical Perspective* (Newcastle upon Tyne: Cambridge Scholars Publishing, 201), 169.

⁷ Ana López-Sala, „Managing Uncertainty: Immigration Policies in Spain during Economic Recession (2008-2011)“ *Migraciones Internacionales* 7, č. 2, červen-prosinec 2013, 40. <https://migracionesinternacionales.colef.mx/index.php/migracionesinternacionales/article/view/694>

⁸ Ministerstvo vnitra ČR, slovníček pojmů, <https://www.mvcr.cz/migrace/clanek/slovnicek-pojmu.aspx>

⁹ Baršová, Barša, *Přistěhovalectví a liberální stát: imigrační a integrační politiky v USA, západní Evropě a Česku*, 9.

určitých politických názorů, je neschopna přijmout, nebo vzhledem ke shora uvedeným obavám, odmítá ochranu své vlasti, stejně tak platí podmínky pro osobu bez státní příslušnosti“¹⁰. Za *azylanta* je považován cizinec, jemuž byl přidělen azyl neboli ochranný status pro pobyt na území daného státu dle podmínek mezinárodního práva.¹¹ Odlišným případem migranta je *ekonomický migrant*, který je charakterizován jako cizinec, který ze své země odešel dobrovolně s cílem zisku lepšího ekonomického postavení, ekonomická migrace však není důvodem pro poskytnutí mezinárodní ochrany.¹²

Pojem *integrace* je vysvětlován dle MVČR jako „proces postupného začleňování imigrantů do struktur a vazeb společnosti domácího obyvatelstva. Jedná se o komplexní jev, který je přirozeným důsledkem migrace a který má své politické, právní, ekonomické, sociální, kulturní, psychologické a náboženské aspekty.“¹³

Migrační politiky jsou podle Barši a Baršové „soubor cílů a opatření formulované a prosazované státní mocí“, jež přímo i nepřímo řídí a reguluje pohyb osob přes mezinárodní hranice a upravují podmínky, jež umožňují pobyt osob, jež nejsou občany daného státu. migrační politiky tedy stanovují podmínky pro pobyt cizinců, kontrolu hranic, azylovou politikou a prevenci nelegální migrace.¹⁴ *Imigrační politiky* tvoří dílčí část migračních politik, „jejichž cílem je stanovit, kteří cizinci a za jakých podmínek se mohou dlouhodobě či trvale usadit v hostitelské zemi“, věnují se tedy regulaci vstupu přistěhovalců na území státu. Součástí migračních politik jsou také politiky integrační, které se věnují začlenění přistěhovalců do společnosti v hostitelské zemi, těmi se však v této práci zabývat nebudeme.¹⁵

Regularizace, jinými slovy legalizace nelegálního statutu imigrantů, je „nejběžněji používaným pojmem pro opatření státu, kterým uděluje povolení k pobytu na svém území cizincům, kteří se nacházejí na jeho území nelegálně“.¹⁶ „Regularizaci je možné definovat jako plánované udělení povolení k pobytu ze strany státu cizincům, kteří spadají do vymezené skupiny osob a kteří na území státu pobývají nelegálně za účelem dosažení společensky

¹⁰ Úmluva o právním postavení uprchlíků, Kapitola 1, čl. 91 dostupné online: https://www.unhcr.org/cz/wp-content/uploads/sites/20/2016/12/Umluva_1951_a_Protokol_1967.pdf

¹¹ Ministerstvo vnitra ČR, slovníček pojmů, <https://www.mvcr.cz/migrace/clanek/slovnicek-pojmu.aspx>

¹² Tamtéž.

¹³ Tamtéž.

¹⁴ Baršová, Barša, *Přistěhovalectví a liberální stát: imigrační a integrační politiky v USA, západní Evropě a Česku*, 9-10.

¹⁵ Tamtéž, 10.

¹⁶ Pavel Čížinský, „Regularizace nelegální migrace v Evropě“, 1. https://aa.ecn.cz/img_upload/79a33131c9c4293e0fcef50bfa263ef/PCizinsky_Regularizace_nelegalni_migrace.pdf

prospěšných cílů, přičemž jsou cizincům prominuty stanovené právní delikty.¹⁷ Regularizace je tedy jedním z nástrojů migrační politiky, kdy se jedná o opatření státu, kterým umožňuje legalizaci pobytu cizinců na svém území s cílem snížit počet nelegálních imigrantů na území daného státu. Mezi nejčastější důvody pro přijetí regularizace patří vyšší kontrola nad migračními proudy v rámci státu, zlepšení ekonomické situace imigrantů, či kontrola pracovního trhu. Forma regularizace má v každé zemi trochu jinou podobu.¹⁸

1.4. Teorie migrace v dobách globální finanční a ekonomické krize

Teorii migrace během globálních finančních a ekonomické krize se ve své knize *Ekonomické aspekty mezinárodní migrace* (2013) zabývá Milan Palát. Palát se pokouší vysvětlit souvislosti mezi finanční a ekonomickou krizí a zvyšováním nezaměstnanosti a také migrační toky přistěhovalců s nízkou pracovní kvalifikací, jež z dlouhodobého hlediska časem mohou způsobit problémy větší než samotná krize. V tomto případě mohou při řešení vzniklých problémů napomocť anebo situaci zhoršit migrační politiky.¹⁹ V obecné perspektivě v souvislosti se sníženou poptávkou po pracovní síle často dochází k přijímání politik omezujících příliv nové imigrace do dané země, ta ale může negativně ovlivnit nejen tok pracovní síly, ale i obchod se zbožím nebo investice. Zároveň rostoucí nezaměstnanost může vyvolávat protiimigrační nálady ve společnosti, převážně ze strany lidí, zasažených hospodářským poklesem a může mít dlouhodobé následky v podobě přijímání populistických řešení. Jako příklad Palát uvádí situaci v severoafrických arabských zemích v roce 2011, kdy nepříznivá ekonomická situace zapříčinila pád politických režimů a v souvislosti s tím se objevila i velký počet imigrantů směřujících za lepšími podmínkami na evropském kontinentě. V dobách ekonomické krize se také objevují návrhy a programy podporující návrat imigrantů do zemí původu s cílem ulehčit pracovnímu trhu a nabídnout tak zaměstnání domácím pracovníkům.²⁰ Ekonomické faktory, jež se podílejí na vývoji migračních trendů ve světě jsou velmi často propojeny s pracovní migrací.²¹

¹⁷ Tamtéž, 2.

¹⁸ Joaquín Arango, Maia Jachimowitz, „Regularizing Immigrants in Spain: A New Approach“, *Migration Policy*. <https://www.migrationpolicy.org/article/regularizing-immigrants-spain-new-approach>

¹⁹ Palát, *Ekonomické aspekty mezinárodní migrace: teorie a praxe v Evropské unii*, 64.

²⁰ Tamtéž, 70-72.

²¹ Tamtéž, 64.

2. Historický kontext

K přiblížení a porozumění situace v otázce migrace je důležité zmínit vývoj, kterým Španělsko prošlo v historii, o čemž pojednává následující část.

2.1. Španělsko a migrace před rokem 1985

V novodobé historii bylo Španělsko zemí, ze kterou lidé hlavně opouštěli. V období mezi lety 1850 a 1950 bylo Španělsko čistě vysílací zemí, kdy Španělé odcházeli převážně do někdejších španělských kolonií v Jižní Americe. Jednalo se o Argentinu, Brazílii, Uruguay a Venezuelu. V rozmezí let 1905-1913 do těchto zemí odešlo přibližně 1,5 milionu Španělů a v mezi lety 1946-1958 dalších více než půl milionu.²² Část mířila také do severní Afriky, zejména do Maroka, které bylo v letech 1912-1956 španělským protektorátem.²³ Důvodů odchodu ze země bylo několik. Jednalo se o rychlý růst populace způsobený snížením úmrtnosti ke konci 19. století, stagnací ekonomiky a proměnlivou politickou situací v letech 1898-1939. Výjimkou bylo období od konce španělské občanské války v roce 1939 do roku 1946, kdy došlo ke stagnaci emigračních proudů, jelikož byla emigrace zakázána.²⁴

V 60. letech se orientace emigrace přesunula směrem do Evropy. K nejčastějším destinacím španělských emigrantů patřila Francie, Německo a Švýcarsko, kdy průměrně Španělsko opustilo 170 tisíc Španělů ročně.²⁵ Důvodem odchodu obyvatelstva byl nedostatek nízkokvalifikovaných pracovních sil v těchto zemích, kde panoval silný trend pracovní migrace a za prací tam odcházelo velké množství lidí.²⁶ Dalšími důvody byla i zoufalá ekonomická situace ve Španělsku, či domácí politická situace.²⁷ Během diktátorského režimu Francisca Franca docházelo k odchodu jeho oponentů a lidí, nespokojených s jím praktikovanou politikou.²⁸

Určitá změna nastala ve Španělsku v oblasti migrace během druhé poloviny 70. let z důvodu světové ekonomické krize. Současně státy, které dosud přijímaly pracovníky ze

²² Axel Kreienbrink, „From emigration country to immigration country“, *Bundeszentrale für politische Bildung* 1.8.2008. <https://www.bpb.de/gesellschaft/migration/laenderprofile/58607/historical-development#footnode1-1>

²³ Pérez Nieves Ortega, „Spain: Forging an Immigration Policy“, *MPI – Migration Policy Institute*. <https://www.migrationpolicy.org/article/spain-forging-immigration-policy>

²⁴ Mario Izquierdo, Juan F. Jimeno a Aitor Lacuesta, „Spain: From Immigration to Emigration?“, *Banco de España – Documentos de Trabajo* č. 1503, 2015, 11. <https://www.bde.es/f/webbde/SES/Secciones/Publicaciones/PublicacionesSeriadadas/DocumentosTrabajo/15/Fich/dt1503e.pdf>

²⁵ Tamtéž, 11.

²⁶ Palát, *Ekonomické aspekty mezinárodní migrace: teorie a praxe v Evropské unii*, 36.

²⁷ Ján Lid'ák, *Mezinárodní migrace a Evropa* (Kolín: Nezávislé centrum pro studium politiky, 2010), 46.

²⁸ Ana Bravo-Moreno, *Migration, Gender and National Identity: Spanish Migrant Women in London* (Londýn: Peter Lang, 2005), 145-146.

zahraničí, jako byla Francie, Německo a Švýcarsko, ukončily pracovní programy pro cizince. V kombinaci s pádem Francovy diktatury a uvolnění režimu tyto faktory způsobily pokles emigrace.²⁹

V roce 1980 bylo na území Španělska pouze 180 000 cizinců, ve většině případů se jednalo o residenty, tedy osoby, které měli oficiální povolení k pobytu, kteří se do Španělska odstěhovali za účelem prožití klidného důchodu na španělském pobřeží a většinu z nich tvořili Němci, Britové a příchozí ze zemí střední a severní Evropy. Další skupinou byla skupina Latinoameričanů, utíkajících před diktátorskými režimy ve státech Jižní Ameriky.³⁰

2.2. Migrace ve Španělsku a přijatá regularizační opatření v letech 1985-2008

V roce 1985 byl přijat Organický zákon č. 8/1985³¹, který se jako první pokoušel zavést kontrolní mechanismy imigrace. Znamenal přizpůsobení legislativního rámce nové sociální realitě, zavedení politiky kontroly vstupu na španělské území, stanovení roční kvóty, aplikace integrační politiky, či přijetí opatření týkající se slučování rodin.³² Španělská migrace se dramaticky proměnila vstupem Španělska do Evropského společenství v roce 1986.³³ Avšak ještě před tím požadovalo Evropského hospodářské společenství vytvoření zákona, který by omezoval a upravoval práva a povinnosti cizinců na španělském území a ochraňoval vnější hranice Evropského společenství.

Opatření v rámci imigrační politiky měla za cíl zavést pevnější kontrolu nad migračními toky, jak na národní, tak mezinárodní úrovni ve spolupráci s Evropským společenstvím.³⁴ Španělská přistěhovalecká politika se postupem času stávala složitější, začlenila nová a inovativní opatření s cílem regularizovat migraci do země a s tím i související komplexní integrační politiku.³⁵ A tak se imigrace od poloviny 80. let stala centrálním tématem veřejné a politické debaty, kdy v soutěži mezi hlavními španělskými politickými stranami hrála

²⁹ Pérez Nieves Ortega, „Spain: Forging an Immigration Policy„

³⁰ Carmen González-Enriquez, „Undocumented Migration in Spain: Counting the Uncountable: Data and Trends across Europe“ *Clandestino prosinec 2008*, 4. http://www.eliamep.gr/wp-content/uploads/en/2009/04/research_brief_spain.pdf.

³¹ Originálně ve španělštině - Ley Orgánica 8/1985, de 1 de julio, sobre derechos y libertades de los extranjeros en España

³² Lirola, *Discourses in Immigration in Time of Economic Crisis: A Critical Perspective*. 169.

³³ Jordi Bacaria, Alex Ruiz a Carme Serra, Proces sblížení Španělska s EHS, jeho pozice a postoje vůči Evropské unii, 66. Smlouva o přistoupení k EHS byla podepsána v červnu 1986, v platnost vzešla 1.1.1986

³⁴ Carmen González-Enriquez, „Undocumented Migration in Spain: Counting the Uncountable: Data and Trends across Europe“, str. 7.

³⁵ López-Sala, „Managing Uncertainty: Immigration Policies in Spain during Economic Recession (2008-2011)“, 40. <https://migracionesinternacionales.colef.mx/index.php/migracionesinternacionales/article/view/694> (staženo 20.4.2020)

významnou roli a byla součástí volebních programů a agendy vyšších představitelů politického spektra, kteří vůči imigraci zastávali liberální přístup.³⁶

V souvislosti s liberálním přístupem vůči nové příchozím do země nebyly přijaty jen zákony legalizující pobyt samotný, ale zároveň byly implementovány programy, jejichž cílem byla integrace imigrantů do španělské společnosti, mezi které patřily bezplatné vzdělávací programy, poskytnutí ubytování, či přístup k sociální a zdravotní pomoci.³⁷

Dalším faktorem v proměně Španělska z vysílací země v přijímací bylo, že na přelomu 80. a 90. let 20. století dosud největší evropské přijímací státy – Francie, Německo a Švýcarsko, začaly zavádět opatření, kterými se snažily omezit již tak vysokou imigraci cizinců a zahraničních pracovníků v reakci na dobíhající ekonomickou krizi 70. let, kdy došlo k přesycení tamějších trhů práce.³⁸ Atraktivní lokalitou pro cizince se tedy stalo Španělsko, které do doby přelomu 80. a 90. let patřilo mezi tradiční evropské vystěhovalecké země společně s Itálií, Řeckem, Irskem a Portugalskem. V souvislosti se vstupem Španělska do evropských struktur a s geopolitickými změnami, které proběhly v souvislosti s pádem železné opony, došlo ke zjednodušení pohybu mezi evropskými státy díky Schengenské smlouvě přijaté ve Španělsku během 90. let. Během tohoto období došlo ke zlomu, kdy míra imigrace rostla a Španělsko prošlo transformací z čistě emigrační země na zemi imigrační.³⁹ Dalším faktorem, který lákal imigranty přesunout se právě do Španělska, byl velmi otevřený přístup Španělů a španělské společnosti vůči nově příchozím a jejich tradiční jihoevropské toleranci vůči nelegálnímu zaměstnávání, v porovnání s jinými evropskými státy.⁴⁰ Ve Španělsku existuje velmi pružná část ekonomik v podobě nelegálních zaměstnání pohybující se na hranách zákona, která tvoří značnou část HDP.⁴¹

Příchod přistěhovalců do Španělska během 90. let a počátkem tisíciletí byl zapříčiněn kombinací několika faktorů. Jedním z nich byl velký ekonomický růst, který způsobil nárůst pracovních míst, jež španělské obyvatelstvo nemohlo zaplnit. Proto bylo Španělsko schopné absorbovat velké množství zahraničních pracovníků. V letech 2000 – 2008 bylo vytvořeno

³⁶ Lirola, *Discourses in Immigration in Time of Economic Crisis: A Critical Perspective*, 172.

³⁷ A.A. Altayeva, „Immigration Policy of Kingdom of Spain“ *Topical Issues of Humanities & Social Sciences* 48, č. 3, 2015, 102. <https://search.ebscohost.com/login.aspx?authtype=shib&custid=s1240919&profile=eds>

³⁸ Tamtéž, 102.

³⁹ Baršová, Barša, *Přistěhovalectví a liberální stát: imigrační a integrační politiky v USA, západní Evropě a Česku*, 97.

⁴⁰ Carmen González-Enriquez, „Undocumented Migration in Spain: Counting the Uncountable: Data and Trends across Europe“, 7.

⁴¹ Friedrich Schneider, „Shadow economies around the world. What do we know?“ *IZA Discussion Paper č.1043* březen 2004, 3. <http://ftp.iza.org/dp1043.pdf>

téměř 5 milionů nových pracovních pozic a míra nezaměstnanosti ve Španělsku se blížila k nule.⁴² K dispozici byla převážně zaměstnání, ve kterých není vyžadována příliš vysoká kvalifikace a často bývají méně lukrativní, jsou spojené s dlouhou pracovní dobou, nízkými platy, fyzickou námahou a nízkou sociální prestiží. Mezi tato zaměstnání patří stavební práce a zemědělství pro muže a oblast služeb pro ženy, především v pohostinství, hotelnictví a domácím sektoru.⁴³ Dalším faktorem ovlivňující nárůst pracovních míst byl vyšší počet vzdělaných žen, které se zapojily do pracovního trhu a tím vznikla poptávka po pracovní síle, která by vyplnila prázdná místa v domácnostech a péči o děti a starší rodinné příslušníky.⁴⁴

Španělské politické strany zapojily problém imigrace do svých volebních programů až v průběhu 80. let. Podle průzkumů bylo španělské veřejné mínění k imigraci velmi otevřené a většina populace nepovažovala přistěhovalectví za problém. Tento přístup se může vysvětlovat tím, že pro Španělsko byla imigrace relativně novým prvkem.⁴⁵ Nemělo by být tedy žádným překvapením, že dosáhlo politického programu teprve nedávno.

Během ekonomického růstu země čelila velkému přílivu imigrantů s vrcholem v období mezi lety 2000–2008, kdy počet cizinců na španělském území dosáhl téměř počtu 6 milionů.⁴⁶ Během 90. let státy, odkud lidé odcházeli do Španělska nejvíce, byly Rumunsko a Maroko. Podle údajů z roku 2010 na území Španělska bylo okolo 900 tisíc Rumunů a o přibližně 50 tisíc méně Maročanů.⁴⁷ Na přelomu tisíciletí se zvýšil počet příchozích ze zemí Latinské Ameriky, hlavně z Ekvádoru a Kolumbie a příchozích z dalších zemí východní Evropy, jako například z Ukrajiny a dále také z Číny a zemí subsaharské Afriky.⁴⁸ V roce 2008 počet cizinců registrovaných ve Španělsku představoval 13 % celkové populace.⁴⁹ Mezi oblasti, které se stávaly častým cílem přistěhovalců ve Španělsku patřilo vysoce industrializované Katalánsko, Baskicko a hlavní město Madrid převážně kvůli již rozvinutým migračním sítím, které

⁴² López-Sala, „Managing Uncertainty: Immigration Policies in Spain during Economic Recession (2008-2011)“, 48.

⁴³ Carmen González-Enriquez, „Undocumented Migration in Spain: Counting the Uncountable: Data and Trends across Europe“ 6.

⁴⁴ López-Sala, „Managing Uncertainty: Immigration Policies in Spain during Economic Recession (2008-2011)“, 45.

⁴⁵ Dídac Amat i Puigsech, Blanca Garcés-Mascareñas, „Politicisation of immigration in Spain: an exceptional case? *Ceaseval Research on the Common European Asylum System č. 14, Chemnitz, listopad 2018*, 3. http://ceaseval.eu/publications/14_AmatGarcés_WP5_Spain.pdf

⁴⁶ López-Sala, „Managing Uncertainty: Immigration Policies in Spain during Economic Recession (2008-2011)“, 43.

⁴⁷ Anuario de estadísticas del Ministerio de Trabajo e Inmigración 2010.

⁴⁸ López-Sala, „Managing Uncertainty: Immigration Policies in Spain during Economic Recession (2008-2011)“, 46.

⁴⁹ Carmen González-Enriquez, „Undocumented Migration in Spain: Counting the Uncountable: Data and Trends across Europe“ 4.

imigrantů ulehčovaly hledání zaměstnání a bydlení, stejně tak Kanárské ostrovy a Andalusie, jenž mají blízko k africkému kontinentu.⁵⁰

V souvislosti se zvýšením imigrace do Španělska prudce narostl i počet nelegálně příchozích cizinců.⁵¹ S nárůstem počtu nelegálních imigrantů v zemi španělská vláda přijímala opatření pro řešení situace. V letech 1982 – 1996 byla v čele vlády Španělská socialistická dělnická strana (PSOE), které provedla jeden z prvních pokusů úpravy legislativních opatření v roce 1985. V té době byl přijat první zákon *O právech a svobodách cizinců ve Španělsku*. V návaznosti na něj byla provedena první španělská regularizace, která umožnila získání legálního statusu cizinců. Tento status bylo možné získat pomocí předložení pracovní smlouvy a prokázání pobytu na území Španělska před rokem 1985.⁵²

Celkově od 80. let 20. století bylo takových regularizačních kampaní schváleno celkově šest. Za vlády socialistů proběhly v roce 1991 dvě regularizace, ve kterých bylo rozšířeno spektrum práv cizinců a o povolení k pobytu si mohli zažádat i rodinní příslušníci již regularizované osoby.⁵³

Následně další dvě regularizační opatření byla přijata po nástupu lidovců v roce 1996, a to v letech 1996 a 2000/2001. Nová regularizační opatření přijatá v roce 2000 se objevila v tzv. Novém zákonu o právech cizinců ve Španělsku – Nueva Ley č. 4/2000, který zajišťoval udělení povolení k pobytu a prominutí nelegálního vstupu na území Španělska cizincům, pokud doloží, že na španělském území pobývají déle než 2 roky.⁵⁴ Od roku 2000 tedy cizinci mají nárok na využívání veřejného zdravotnického systému a vzdělání pro děti od 3 do 16 let za stejných podmínek jako rodilí Španělé, a to za splnění dvou podmínek. Musí se registrovat na komunálním úřadě v místě, kde sídlí a prokázat, že mají dostatečné množství finančních prostředků pro vlastní obživu.⁵⁵

⁵⁰ Joseph Harrison, David Corkill, *Spain: A Modern European Economy* (Routledge, 2016), 105.

⁵¹ Migraceonline.cz, „Regularizace nelegální migrace ve Španělsku: Vývoj, dopad a ohlas ze strany Evropské Unie“, *MigraceOnline.cz* <https://migraceonline.cz/cz/e-knihovna/regularizace-nelegalni-migrace-ve-spanelsku-vyvoj-dopad-a-ohlas-ze-strany-evropske-unie>

⁵² Ley Orgánica 7/1985 Sobre los Derechos y Libertades de los Extranjeros de España (Organický zákon o právech a svobodách cizinců ve Španělsku).

⁵³ Mikel Mazkiaran, *Mimořádné regularizace migrantů ve Španělsku*, <https://migraceonline.cz/cz/e-knihovna/mimoradne-regularizace-migrantu-ve-spanelsku> (staženo 1.4.2020)

⁵⁴ Zákon č. 4/2000 ze dne 11.1.2000 o právech a svobodách cizinců ve Španělsku a jejich sociální interakci (Ley Orgánica 4/2000, de 11 enero, sobre derechos y libertades de los extranjeros en España y su integración social) <http://extranjerios.mtin.es/es/NormativaJurisprudencia/Nacional/RegimenExtranjeria/RegimenGeneral/>

⁵⁵ Carmen González-Enriquez, „Undocumented Migration in Spain: Counting the Uncountable: Data and Trends across Europe“ 7.

Téma migrace a otázka regularizace nelegálních pracovníků hrála velkou roli ve volbách v roce 2004, v nichž zvítězili socialisté a po osmi letech vystřídali lidovce. Po nástupu PSOE se imigrační politika proměnila v aktivnější s cílem bojovat proti neregulární imigraci, přísnější kontrolu hranic a byly zaváděny mechanismy pro kontrolu španělského trhu práce. Větší pozornost byla věnována spolupráci jednotlivých institucí a kooperaci vládních orgánů zemí, ze kterých velké množství imigrantů přicházelo.⁵⁶ V roce 2005 bylo přijato zatím poslední a nejrozsáhlejší regularizační opatření, tak zvaná „normalizace nelegálně pracujících cizinců“. Věnovalo se především pracovníků, kteří na španělském území pracovali nelegálně s cílem regulovat šedou ekonomiku a snížit počet nelegálních imigrantů na španělském území.⁵⁷

Mimo přijímání regularizačních programů, španělská vláda přijímala opatření týkající se omezení imigrace do Španělska. Omezení imigrace se v politickém diskurzu objevuje již od roku 2001, kdy se Španělsko začalo nelegální imigraci bránit a toto téma se stalo součástí volebních programů vítězných stran. Bodem zvratu se stal rok 2006, kdy Španělsko čelilo vysokému počtu příchozích cizinců převážně ze středomořského regionu a subsaharské Afriky. A tak od roku 2006 vládnoucí socialisté zapojili do své imigrační politiky zavádění vyšší kontroly nad migračními proudy s cílem omezit vstup cizincům do Španělska.⁵⁸

3. Ekonomická krize

Po letech rapidního růstu světové ekonomiky a dlouhodobého ekonomického rozvoje, který započal během 90. let a trval do počátku 21. století, začala světová ekonomika v roce 2007 pomalu ale jistě vykazovat první slabé známky vyčerpání.⁵⁹ V roce 2008 následovalo vypuknutí ekonomická krize, která se podepsala na ekonomikách všech vyspělých zemích světa.⁶⁰ Jako počátek mezinárodní ekonomické krize je označován otřes hypotečního trhu ve Spojených státech amerických ke konci roku 2007, doprovázený propadem akciových trhů a s tím spojenou světovou finanční krizí a ve stejné době také probíhající dluhovou krizí v Eurozóně.⁶¹

⁵⁶ López-Sala, „Managing Uncertainty: Immigration Policies in Spain during Economic Recession (2008-2011)“, 41.

⁵⁷ Migraceonline.cz, „Regularizace nelegální migrace ve Španělsku: Vývoj, dopad a ohlas ze strany Evropské Unie“

⁵⁸ Markéta Kadlecová, „Cizinci: zrcadlo španělského hospodářství“ *Migrace Online* 22.9.2009 <https://migraceonline.cz/cz/e-knihovna/cizinci-zrcadlo-spanelskeho-hospodarstvi>

⁵⁹ Aktuálně.cz, „Před 10 lety přišel obří otřes. Globální ekonomická krize v číslech a datech“, *Aktuálně.cz*, 7.9.2018. <https://zpravy.aktualne.cz/ekonomika/globalni-ekonomicka-krize-2008-v-datech-den-po-dni/r~5f4503acb10111e899900cc47ab5f122/>

⁶⁰ Sher Verick, Iyanatul Islam, „The Great Recession of 2008-2009: Causes, Consequences and Policy Responses“, *Discussion Paper č. 4934 květen 2010*, 21. <http://ftp.iza.org/dp4934.pdf>

⁶¹ Francisco Carballo-Cruz, „Causes and Consequences of the Spanish Economic Crisis: Why the Recovery is Taken so Long?“ *Panoeconomicus* 58, č. 3, července 2011, 309.

Propuknutí krize ohromilo celosvětovou ekonomiku a přerostla v globální hospodářskou recesi v takovém měřítku, se kterým se svět nesetkal od Velké hospodářské krize ve 30. letech.⁶²

Mezi prvními oblastmi, které pocítily dopad ekonomické krize byl trh práce, kdy určité skupiny zaměstnanců byly ztrátou zaměstnání zasaženy více než jiné. Někteří jedinci byli ztrátou zaměstnání ohroženi více, jednalo se osoby, které se vyznačují několika základními faktory, mezi které patří pohlaví, věk, vzdělání, typ pracovní smlouvy, či země původu.⁶³

3.1. Průběh ekonomické krize ve Španělsku

Vypuknutí hospodářské krize ve světě postihlo i Španělsko, které v předchozích letech zažívalo obrovský ekonomický růst. Španělský model ekonomického rozvoje během 90. let a počátku tisíciletí byl postaven na dosud velmi rychle rostoucím a prosperujícím trhu s nemovitostmi a výstavbě a také se zaměřoval na specifické sektory, jako jsou turismus, služby a intenzivní zemědělství.⁶⁴ Ekonomický kolaps nejen silně ovlivnil výrobu a způsobil růst nezaměstnanosti, také ale odhalil strukturální slabost španělské ekonomiky, která spočívala v orientaci ekonomiky na velmi úzký sektor trhu.⁶⁵

Španělsko se potýkalo s ekonomickými problémy již v období od 70. let ve spojitosti s ropným šokem a tím způsobenou ekonomickou krizí, která v roce 1973 postihla celosvětové ekonomiky.⁶⁶ Krize roku 2008 měla mnoho společného s krizí probíhající v 70. letech, ta však neeskalovala do takových měřítek, jako krize roku 2008.⁶⁷ Celkově Španělsko od 70. let čelilo celkově 124 systémovým ekonomickým krizím menšího měřítka, 208 měnovým krizím a dalším ekonomickým zvrátům.⁶⁸

Za hlavní příčinu ekonomické krize ve Španělsku je označováno splasknutí bubliny na trhu s nemovitostmi, kde se objevily základní problémy v podobě rychle se zvyšujících se cen nemovitostí. Banky půjčovaly enormní částky na stavbu nových budov a rostlo množství

⁶² Sher Verick, Iyanatul Islam, „The Great Recession of 2008-2009: Causes, Consequences and Policy Responses“, 3.

⁶³ Sher Verick, Iyanatul Islam, „The Great Recession of 2008-2009: Causes, Consequences and Policy Responses“29.

⁶⁴ Francisco Carballo-Cruz, „Causes and Consequences of the Spanish Economic Crisis: Why the Recovery is Taken so Long?“ *Panoeconomicus* 58, č. 3, července 2011, 309.

⁶⁵ Sher Verick, Iyanatul Islam, „The Great Recession of 2008-2009: Causes, Consequences and Policy Responses“, 8.

⁶⁶ Sher Verick, Iyanatul Islam, „The Great Recession of 2008-2009: Causes, Consequences and Policy Responses“8.

⁶⁷ Larry Elliot, „What 1973 can tell us about today’s economic crisis“, *The Guardian*, 6. října 2013. <https://www.theguardian.com/business/2013/oct/06/what-1973-today-economic-crisis>

⁶⁸ Sher Verick, Iyanatul Islam, „The Great Recession of 2008-2009: Causes, Consequences and Policy Responses“, 8.

poskytovaných hypoték, které však lidé a firmy nebyli schopni splácet, stejně jako tomu bylo na trhu s nemovitostmi v USA.⁶⁹ Podstatný problém pro španělskou ekonomiku znamenal vstup do eurozóny v roce 1999 a s ním spojené přijetí eura v roce 2001. Od té doby Španělsko praktikovalo monetární politiku Evropské centrální banky, což mělo za následek snížení úrokových sazeb. V kombinaci s fiskální politikou vedenou španělskou vládou podporující investice do trhu s nemovitostmi, umožnil španělský trh nabídnout velké množství pracovních míst a tím docházelo k poklesu míry nezaměstnanosti. V roce 2007 téměř 14 % celkového počtu pracovníků ve Španělsku bylo zaměstnaných právě v již zmiňovaném sektoru výstavby a tvořilo 16 % španělského HDP.⁷⁰ V souvislosti s prasknutím stavební bubliny a zhroucením trhu s nemovitostmi došlo k poklesu všech ekonomických aktivit a růstu veřejného dluhu. V souvislosti s tím se španělské banky postupně ocitly ve velkých problémech, které přerostly v bankovní krizi.⁷¹

Ekonomická krize měla velký vliv nejen na imigrační procesy, jež se výrazně snížily, ale také na trh práce, který se projevil vysokou mírou nezaměstnanosti. Období vysoké poptávky po pracovnících vystřídalo období nedostatku počtu pracovních míst nabízených prostřednictvím tak zvaného systému kvót a zvláštního katalogu pracovních míst. Jednalo se o seznam profesí, které v danou chvíli bylo potřeba obsadit a byl založen s cílem omezit nadbytek pracovní síly v sektorech, kde nebyly potřeba. Pro představu v roce 2007 se nabídka pohybovala kolem 27 tisíc volných pracovních míst, zatímco v roce 2010 počet extrémně klesl na necelých 200 a část tvořila poptávka po středně až vysoce kvalifikovaných pracovnících.⁷² Nejtěžším obdobím pro Španělsko byl rok 2009, kdy krize dosáhla svého vrcholu. Úroveň HDP klesla o 6,3 % a počet nezaměstnaných narostl o 800 tisíc lidí.⁷³

Krize odhalila potřebu provedení reformy bankovního sektoru, které byly stále odkládány. Pokus o řešení krize ze strany vlády proběhl v roce 2010, kdy došlo k přijetí dvou reformních programů. Prvním z nich bylo založení instituce nazvané Fond pro řádnou restrukturalizaci bank⁷⁴, jejíž náplní bylo pokusit se o posílení solventnosti bank poskytováním financování

⁶⁹ Francisco Carballo-Cruz, „Causes and Consequences of the Spanish Economic Crisis: Why the Recovery is Taken so Long?“ *Panoeconomicus* 58, č. 3, července 2011, 310-312.

⁷⁰ Francisco Carballo-Cruz, „Causes and Consequences of the Spanish Economic Crisis: Why the Recovery is Taken so Long?“ *Panoeconomicus* 58, č. 3, července 2011, 312-313.

⁷¹ Francisco Carballo-Cruz, „Causes and Consequences of the Spanish Economic Crisis: Why the Recovery is Taken so Long?“ *Panoeconomicus* 58, č. 3, července 2011, 326.

⁷² López-Sala, „Managing Uncertainty: Immigration Policies in Spain during Economic Recession (2008-2011)“, 55-56.

⁷³ Francisco Carballo-Cruz, „Causes and Consequences of the Spanish Economic Crisis: Why the Recovery is Taken so Long?“ *Panoeconomicus* 58, č. 3, července 2011, 310.

⁷⁴ Originálně Fondo de Reestructuración Ordenada Bancaria -volně přeloženo ze španělštiny

k usnadnění procesů restrukturalizace a minimalizovat tím použití veřejných financí, které způsobilo navyšování veřejného dluhu. Další reforma spočívala v přijetí opatření s cílem zvýšit finanční transparentnost.⁷⁵ Dalšími kroky bylo zvyšování daní, privatizace veřejných podniků Národní loterie (Loterías del Estado) a letišť a snižování výdajů ministerstev.⁷⁶ Tím se španělská ekonomická situace pomalu během roku 2010 začínala zotavovat. Ale rozhodně neznamenala konec hospodářské krize. Vrcholné počty nezaměstnaných teprve Španělsko čekaly. V roce 2013, tedy pět let od vypuknutí krize, se míra nezaměstnanosti vyšplhala na rekordních 27,2 %, což představovalo přibližně 6 milionů jedinců bez práce. Takto vysoká míra nezaměstnanosti byla zatím nejvyšší od pádu Frankova režimu v roce 1976, kdy Španělsko procházelo demokratickou tranzicí. Pro představu v roce 2007 byla úroveň nezaměstnanosti ustálena na 7,9 %.⁷⁷

Po kritickém roce 2013 se španělská ekonomika začala probouzet k životu. Růst ekonomiky je příkládán provedeným strukturálním reformám v bankovním, pracovním a obchodním sektoru v kombinaci s podporou financování Evropskou unií. Reformy vedly ke snížení nezaměstnanosti a růstu exportu. Každým rokem se ekonomická situace Španělska zlepšuje. V roce 2017 se podle průzkumu OECD⁷⁸ Španělsko dočkalo ekonomického oživení, kdy se růst HDP v poledních letech pohyboval kolem 2,5 %.⁷⁹

3.2 Hospodářská krize a migrace

Dopady hospodářské krize na imigranty se nejvíce projevíly vysokou nezaměstnaností. Jednalo se o přistěhovalce zaměstnané převážně ve stavebnictví a službách, kde tvořili velkou část. Tato odvětví patřila mezi nejvíce zasažená ekonomickým poklesem v rámci španělského hospodářství. Cizinci také patřili do první skupiny na pracovním trhu, kterých se dotklo masové propouštění.⁸⁰

Hospodářský pokles po vypuknutí krize v roce 2008 se ve Španělsku projevil úbytkem mezinárodní migrace a současně i v dynamice imigrace do Španělska a od roku 2008 došlo

⁷⁵ Francisco Carballo-Cruz, „Causes and Consequences of the Spanish Economic Crisis: Why the Recovery is Taken so Long?“ *Panoeconomicus* 58, č. 3, července 2011, 321.

⁷⁶ Francisco Carballo-Cruz, „Causes and Consequences of the Spanish Economic Crisis: Why the Recovery is Taken so Long?“ *Panoeconomicus* 58, č. 3, července 2011, 312.

⁷⁷ BBC, „Spain unemployment record high“ *BBC.com*, <https://www.bbc.com/news/business-22290422>

⁷⁸ Organizace pro hospodářskou spolupráci a rozvoj

⁷⁹ OECD Economic Surveys 2017: Spain, 12 <http://www.oecd.org/economy/surveys/Spain-2017-OECD-economic-survey-overview.pdf>

⁸⁰ Kristýna Recinová, „Nezaměstnanost imigrantů ve Španělsku v době ekonomické krize“, *MigraceOnline.cz*, 18.10.2010. <https://migraceonline.cz/e-knihovna/nezamestnanost-imigrantu-ve-spanelsku-v-dobe-ekonomicke-krize>

k významnému poklesu počtu příchozích do Španělska.⁸¹ Důvodem bylo zavádění vyšší kontroly hranic, restriktivní opatření a nízká poptávka na dosud velmi žádaná pracovní místa ve stavebnictví, která nejen ve Španělsku, ale i ve zbytku zemí Evropské unie tvořila velmi silnou složku ekonomiky.⁸² Podle údajů Eurostatu vyobrazených v tabulce (*Tab. 1*), můžeme pozorovat, že počet příchozích do Španělska byl před krizí v roce 2007 958 266 osob, v roce 2008 počet klesl na 599 075 a v roce 2014 dosahoval počtu 305 454.⁸³ I přes tento pokles, se však nesnížil na nulu, ale setrval na počtu kolem 300 tisíc imigrantů za rok. Důvodem je slučování rodin, či poskytování studentských víz ne-evropským příchozím.⁸⁴

Nicméně došlo nejen ke snížení počtu příchozích, ale podle údajů v letech 2016-2018 vyobrazených v tabulce (*Tab. 1*) můžeme vidět nárůst v počtu emigrujících, kdy část z nich byli cizinci vracející se do zemí původu. Je však důležité zmínit, že přistěhovalci nebyli jediní, kdo Španělsko zasažené krizí opustil. Jednalo se také o značné množství rodilých Španělů, kteří kvůli nedostatku pracovních míst odešli do ciziny.⁸⁵

Rok	Imigrace	Emigrace
2007	958 266	227 065
2008	599 072	288 432
2009	392 962	390 121
2010	360 705	403 377
2011	371 331	409 034
2012	304 053	445 606
2013	280 774	532 303
2014	305 454	400 430
2015	342 114	343 875
2016	414 746	327 325
2017	532 132	368 860
2018	643 684	309 526

Tab. 1, zdroj: Eurostat, vlastní zpracování

⁸¹López-Sala, „Managing Uncertainty: Immigration Policies in Spain during Economic Recession (2008-2011)“, 47.

⁸² Palát, *Ekonomické aspekty mezinárodní migrace: teorie a praxe v Evropské unii*, 65.

⁸³ Eurostat, Immigration – Celkový počet dlouhodobých imigrantů a emigrantů přijíždějící do Španělska během let 2007-2018. <https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/tps00176/default/table?lang=en> ,

⁸⁴ López-Sala, „Managing Uncertainty: Immigration Policies in Spain during Economic Recession (2008-2011)“, 47.

⁸⁵ Tamtéž, 47.

Ekonomická recese a ztráta pracovních míst měla negativní dopady nejen na rodilé Španěly, ale především na pracující imigranty na španělském území.⁸⁶ Krize očekávaně vedla k nárůstu míry nezaměstnanosti cizinců, jelikož byli soustředěni právě ve stavebním sektoru.⁸⁷ Míra nezaměstnanosti cizinců ze zemí EU se v roce 2008 téměř zdvojnásobila a dosáhla 28 %, což v roce 2009 znamenalo něco málo přes 1 milion nezaměstnaných cizinců ve Španělsku.⁸⁸ Míra nezaměstnanosti mezi mimoevropskými přistěhovalci se mezi lety 2007-2013 ztrojnásobila a dosahovala 12 %, což bylo o 4 % více, než mezi Španěly a o 11 % víc, než mezi cizinci pocházející ze zemí Evropské unie.⁸⁹

Ekonomická krize měla také vliv na remitence⁹⁰. Podle údajů Španělské národní banky množství peněz zasílaných ze Španělska od roku rapidně poklesl minimálně o 20 %. Mezi nejčastější země, kam byly remitence zasílány patří Kolumbie, Maroko, Ekvádor a Rumunsko.⁹¹

4. Postoj španělských vládních stran k ekonomickým migrantům v době hospodářské krize

Následující část práce je zaměřena na analýzu přístupu španělských politických stran PSOE a PP k problému imigrace v období ekonomické krize, probíhající v letech 2008-2014. Jedná se o období vlády socialistů v letech 2008-2011 a následně vládu lidovců v letech 2011-2015. Obsahem následující kapitoly je charakteristika imigrační politiky vedené socialisty a lidovci.

Španělská imigrační politika se soustředila na přijímání opatření s cílem regulace nelegální imigrace na území Španělského království již od 80. let v podobě přijímání regularizačních opatření, představených v jedné z prvních kapitol této práce. Regularizace znamenaly legalizaci pobytu více než 1,5 milionu cizinců na území Španělska. Po roce 1986 byla opatření přijímána jak stranou lidovců, tak socialistů.⁹² Avšak světová ekonomická krize

⁸⁶ Ana López-Sala, „Managing Uncertainty: Immigration Policies in Spain during Economic Recession (2008-2011)“ *Migraciones Internacionales* 7, č. 2, červen-prosinec 2013, 41.

⁸⁷ Carmen González-Enriquez, „Undocumented Migration in Spain: Counting the Uncountable: Data and Trends across Europe“ 7.

⁸⁸ Carmen González-Enriquez, „Undocumented Migration in Spain: Counting the Uncountable: Data and Trends across Europe“ 32.

⁸⁹ Kate Hooper, „Spain’s Labor Migration Policies in the Aftermath of Economic Crisis“ *Migration Policy Institute duben 2019*. <https://www.migrationpolicy.org/research/spain-labor-migration-aftermath-economic-crisis>

⁹⁰ *Remittance* z anglického slova „remittances“ jsou finanční prostředky zasílané migranty zpět do země původu

⁹¹ López-Sala, „Managing Uncertainty: Immigration Policies in Spain during Economic Recession (2008-2011)“, 50.

⁹² Tamtéž, 40-41.

zapříčinila změnu pohledu na imigraci jako takovou. V případě Španělska ekonomická krize způsobila změnu postoje vlády vůči imigraci a praktikované imigrační politice. Z důvodu ekonomické recese a snížení pracovních míst, kdy poptávka po zahraničních pracovnících téměř vymizela a nejvíce ztrátou zaměstnání byli zasaženi právě pracovníci z ciziny, znamenala zamyšlení se nad kontrolou imigračních proudů a omezení nelegální imigrace.⁹³

Jedním z dopadů hospodářské krize bylo přijímání změn v oblasti migrační politiky.⁹⁴ V momentě, kdy se příchod nových cizinců téměř zastavil, se cílem změn diskurzu imigrační politiky stalo hledání mechanismu, kterým by se dalo zlepšit zaměstnávání cizinců, kteří již na území Španělska byli, protože nabídky zaměstnání pro imigranty byly omezeny.⁹⁵ Španělsko se také stalo jednou z mála zemí EU, které propagovaly dobrovolný návrat cizinců do zemí původu. Vláda dále navrhla reformu zákona o cizincích, která znamenala zpřísnění podmínek pro sjednocování rodin.⁹⁶ Následující část přiblíží, která konkrétní opatření byla přijata po roce 2008 během Zapaterovy vlády a následně i za vlády lidovců od předčasných voleb v roce 2011.

4.1. Postoj socialistické vlády k imigrační politice v letech 2008-2011 v době ekonomické krize

Cílem následující kapitoly je přiblížit postoj k imigrační politice během vlády socialistů během ekonomické krize v letech 2008-2011 a analyzovat přijatá opatření v reakci na probíhající hospodářský pokles.

V roce 2008 proběhly volby a vítězem se s 43,9%⁹⁷ úspěšností stala strana socialistů v čele s Josém Luisem Rodríguezem Zapaterem, který vedl stranu již v předchozím volebním období 2004-2008. Na straně poražených se znovu ocitli lidovci pod vedením Mariana Rajoye, který také stranu vedl i do předchozích voleb. I přes existenci regionálních politických stran ve španělských autonomiích, volby v roce 2008 posílily tendenci ke dvoustranictví, kdy ve všech volebních okresech byla procentuálně velmi úspěšná jedna z hlavních stran. Španělský stranický systém byl od pádu frankistického režimu v režii dvou hlavních protagonistů, a to Španělské socialistické dělnické strany a Španělské lidové strany.⁹⁸

⁹³ López-Sala, „Managing Uncertainty: Immigration Policies in Spain during Economic Recession (2008-2011)“, 41-42.

⁹⁴ Palát, *Ekonomické aspekty mezinárodní migrace: teorie a praxe v Evropské unii*, 64.

⁹⁵ López-Sala, „Managing Uncertainty: Immigration Policies in Spain during Economic Recession (2008-2011)“, 42.

⁹⁶ Carmen González-Enriquez, „Undocumented Migration in Spain: Counting the Uncountable: Data and Trends across Europe“ 32-33.

⁹⁷ Lirola, *Discourses in Immigration in Time of Economic Crisis: A Critical Perspective* 174.

⁹⁸ Blanka Řichová, *Západoevropské politické systémy: komparace politických systémů* (Praha: Oeconomica, 2009),

Centrálním tématem voleb roku 2008 se díky probíhající hospodářské recesi stala ekonomika. Nicméně volby doprovázelo řešení několika kontroverzních témat. Jednalo se o úpravy zákonů o vztazích mezi státem a církví, například snadnějšího procesu rozvodů, legalizace stejnopohlavního manželství, reforma vzdělávacího systému odebráním náboženství ze vzdělávacích plánů, úprava zákona ohledně stíhání válečných zločinů spáchaných během občanské války a frankistické diktatury. Dalším tématem byla teroristická činnost baskické organizace ETA, která prováděla teroristické útoky.⁹⁹

V oblasti imigrační a integrační politiky bylo cílem socialistů zachování dosavadního přístupu k imigraci v podobě úpravy podmínek k legálnímu přistěhovalectví, stále účinnějšího boje proti nelegálnímu vstupu na španělské území a integraci přistěhovalců, kteří chtěli žít a pracovat na španělském území v souladu s ústavními hodnotami, právy a povinnostmi.¹⁰⁰ Volební program z roku 2008 navazoval na předchozí program z úspěšných voleb roku 2004, jehož cílem bylo napravit situaci zahraničních pracovníků, kteří setrvali na území Španělska bez jakéhokoliv práva. Nadále byl ve volebním programu PSOE kladen důraz na podporu zapojení zahraničních pracovníků na trhu práce.¹⁰¹ Zdůvodňováno to bylo tím, že přistěhovalectví přispělo k hospodářskému růstu za posledních pět let a již na počátku roku 2008 španělský ministr financí Pedro Solbes předpokládal, že v následujících letech bude nižší poptávka po zahraničních pracovnících.¹⁰² Zahraniční pracovníci se podíleli na růstu příjmů na obyvatele o téměř 600 eur a jejich zapojení na španělském trhu práce mělo i nepřímé ekonomické účinky v podobně vyššího zapojení žen na trhu práce. Také se díky jejich příspěvkům a daním zlepšila hodnota HDP.¹⁰³

Jak uvádí socialisté ve svém volebním programu z roku 2008: „Tyto úspěchy byly možné díky odhodlanému závazku socialistické vlády. Během posledních čtyř let strana PSOE vytvořila a konsolidovala legální přístupové cesty pro zahraniční pracovníky, a tudíž by se měl

233.

⁹⁹ Marta Fraile, „Multi-dimensional economic voting in Spain: The 2008 election“ *Economics and Elections: Effects Deep and Wide, Electoral Studies* 32, č. 3 September 2013, 465-469 <https://www.sciencedirect.com.ezproxy.is.cuni.cz/science/article/pii/S0261379413000759>

¹⁰⁰ Programa electoral PSOE 2008, 13.

¹⁰¹ Tamtéž, 18-19.

¹⁰² Desiree Kleiner-Liebau, *Migration and the Construction of National Identity in Spain* (Vervuert: Iberoamericana Editorial, 2009), 233.

¹⁰³ Programa electoral PSOE 2008, 18-19.

nadále snižovat počet nelegálně příchozích a vstup nových přistěhovalců je podmíněn řádně vedenou politikou na trhu práce.“¹⁰⁴

Plánem pro následující čtyřleté období bylo soustředit se na zlepšování situace cizinců, kteří již na území Španělska žijí v podobě poskytování spravedlivých příležitostí, rovného přístupu k veřejným službám a podporování nově příchozích jen v případě, pokud to trh práce vyžaduje.¹⁰⁵ Z volebního programu vyplývá dále, že základním prvkem vládnoucí PSOE byla snaha omezit nelegální imigraci, posílit spolupráci mezi státy a ochranu nejen španělských hranic, ale i vnějších hranic Evropské unie ve Středomoří s odvoláním na zasedání Evropské rady v prosinci 2005, kde byl kladen důraz na boj proti nelegální migraci především z afrického kontinentu.¹⁰⁶

4.1.1. Imigrační opatření přijata během vlády socialistů v letech 2008-2011

Dalším krokem PSOE po roce 2008 bylo omezit příchod nových cizinců do Španělska, a naopak je udržet v zemi původu. Za tímto účelem byla přijata tato opatření. Jednalo se omezení imigrace zpřísněním vstupních procedur, přijetí plánu dobrovolných návratů cizinců de zemi původu a implementace legislativy Evropské unie.

V letech probíhající ekonomické krize došlo k vážné změně diskurzu imigrační politiky a jedním z cílů se stala právě ochrana hranic. Dále se socialistická vláda soustředila na rozvoj společné evropské politiky na vnějších hranicích Evropské unie. Současně byla imigrace omezena i díky zavádění víz s jihoamerickými zeměmi.¹⁰⁷ Další iniciativou bylo prohlubování vztahů se zeměmi původu s cílem regulovat imigrační proudy směrem do Španělska. Zvýšená byla také policejní kontrola, která se projevila navýšením počtu jednotek na hranicích s cílem zajistit vyšší bezpečnostní politiku a omezit organizovaný zločin v podobě pašeráctví lidí do Španělska. Zvýšení bezpečnostních kontrol nebylo přímým důsledkem jen ekonomické krize, ale s odstupem vláda reagovala na velké množství příchozích cizinců hlavně během roku 2006. Přesto ovlivnila kurz imigrační politiky aplikované socialisty v následujících letech do roku 2011, proto je důležité ji zmínit.¹⁰⁸

¹⁰⁴ Programa electoral PSOE 2008, 18-19.

¹⁰⁵ Tamtéž, 37-39.

¹⁰⁶ Tamtéž, 40.

¹⁰⁷ Markéta Kadlecová, „Cizinci: zrcadlo španělského hospodářství“.

¹⁰⁸ López-Sala, „Managing Uncertainty: Immigration Policies in Spain during Economic Recession (2008-2011)“, 52-54.

Jedním z opatření, která se španělská vláda rozhodla přijmout v roce 2008 byl program dobrovolného návratu do země původu imigrantů.¹⁰⁹ Španělsko bylo jedním z mála států, které se rozhodli tento krok podniknout.¹¹⁰ Program tohoto druhu se však neobjevil na mezinárodní scéně poprvé. Španělský model byl inspirován francouzským vzorem repatriace hostujících pracovníků, který byl vytvořen v roce 1977. Obdobné programy pak také během 21. století představilo v různých podobách například Japonsko, Česká republika, či Velká Británie.¹¹¹

Program návratu cizinců (ve španělštině *Plan de Retorno Voluntario*) byl přijat v roce 2008 jako součást královského dekretu č. 4/2008.¹¹² Španělská vláda se snažila tímto programem pomoci mimoevropským přistěhovalcům, kteří pobývali na území Španělska a podíleli se na ekonomickém růstu posledních let. Nabídla cizincům návrat do svých rodných zemí za „co nejlepších možných podmínek“, jak uváděla španělská politická reprezentace. Cizincům bylo nabídnuto, že pokud dobrovolně odjedou a zřeknou se pobytového oprávnění ve Španělsku, získají benefity v podobě podpory v nezaměstnanosti.¹¹³ 40 % části kompenzačního poplatku účastníci programu obdrželi před odjezdem a zbývajících 60 % jim bylo vyplaceno po návratu do země původu po přihlášení na španělské ambasádě, kde byl jejich návrat potvrzen. Tento program se však netýkal občanů Evropské unie a nelegálních imigrantů, kteří nedisponovali povolením k pobytu. Účastnit se ho mohli jen přistěhovalci, kteří na španělském území pobývali legálně, jak permanentně, tak i dočasně a platí si sociální pojištění. Podmínkou bylo také to, že se po dobu následujících tří let nemohou do Španělska vrátit.¹¹⁴

Navzdory očekávání se tento program nesetkal s velkou mírou popularity. Po vyhlášení programu očekával ministr práce Celestino Corbacho více než milion imigrantů, kteří se chopí příležitosti a tento projekt využijí, nicméně tomu tak nebylo. Důvodů proč o tento program nebyl takový zájem bylo několik. Jedním z nich byla ekonomická situace v zemích původu, která je za normálních podmínek vysoce nepříznivá a stala se důvodem, proč v první řadě cizinci vůbec svou zemi opustili, natož v období probíhající ekonomické krize. Současně

¹⁰⁹ Orig. - Plan de Retorno Voluntario – volný překlad ze španělštiny

¹¹⁰ Adela Jones, Ceri Hughes, „Dobrovolné návraty pracovních migrantů v době hospodářské krize“, *Migraceonline.cz*, 20.4.2009 <https://migraceonline.cz/cz/e-knihovna/dobrovolne-navraty-pracovnich-migrantu-v-dobe-hospodarske-krize>

¹¹¹ Maria Pabón López, Roxana A. Davis, „Immigration Law Spanish-Style II: Spain’s Voluntary Immigrant Return Plan and the New Push for Circular Migration“ *Temple International & Comparative Law Journal* 1. 1. 2011, 90. <https://search.ebscohost.com/login.aspx?authtype=shib&custid=s1240919&profile=eds>

¹¹² Real Decreto-ley 4/2008, de 19 de septiembre, sobre abono acumulado y de forma anticipada de la prestación contributiva por desempleo a trabajadores extranjeros no comunitarios que retornen voluntariamente a sus países de origen. <https://www.boe.es/buscar/pdf/2008/BOE-A-2008-15278-consolidado.pdf>

¹¹³ Maria Pabón López, Roxana A. Davis, „Immigration Law Spanish-Style II: Spain’s Voluntary Immigrant Return Plan and the New Push for Circular Migration“, 1.

¹¹⁴ Taktéž, 80-92.

částka, kterou měli obdržet nedosahovala takové hodnoty, která by je v dané situaci motivovala k odjezdu.¹¹⁵ Další překážku znamenala velmi krátká lhůta pro odchod ze země, která byla jen 30 dní, během které nebyli potencionální zájemci schopni zařídit vše potřebné, jako například vypovězení nájemní smlouvy, prodej nemovitosti, kde dosud bydleli, či nalezení nového bydlení v zemi, kam se měli vrátit.¹¹⁶ Dalším problémem byl nedostatek asistence ze strany vlády, která neposkytovala dostatek informací, či dlouhý byrokratický proces, který mohl trvat až dva měsíce.¹¹⁷

V roce 2010, tedy téměř dva roky od schválení plánu na návrat cizinců do zemí původu dosahoval počet necelých 12 tisíc žádostí a celkově 8 tisíc žádostí bylo schváleno. Nejvíce programu využili Ekvádorci, Argentinci, Kolumbijci a Peruánci.¹¹⁸ Rumunsko prokázalo velký zájem o tento program a chtělo, aby se mohli účastnit i Rumuni žijící ve Španělsku, jelikož viděli investice z Evropské unie jako výhodnější zdroj financí než obdržené remitence, nicméně se program nevztahoval na občany z jiné členské země Evropské unie. Programu se proto účastnit nemohli. Oproti tomu Maroko o program velký zájem neprojevovalo, považovalo za důležitější podporovat španělské regularizační a integrační programy pro své rodáky než jejich trvalý návrat.¹¹⁹

Přijetí programu se však setkala s kritikou ze strany imigračních organizací. Jednalo se o organizace v Katalánsku, které protestovaly proti přijetí nové imigrační politiky. Kritizovaly převážně přístup vlády za obviňování přistěhovalců z právě probíhající ekonomické krize a z podmiňování veřejnost k rasismu a xenofobii.¹²⁰ S kritikou se plán setkal i na domácí politické scéně ze strany v té době opozičních lidovců, jejichž představitelé opatření kritizovali jako nedostatečné řešení ilegální imigrace a nezaměstnanosti.¹²¹

¹¹⁵ Lisa Abend, „Spain Tries to Buy Out Immigrants“ *Time* 20.10.2008 <http://content.time.com/time/world/article/0,8599,1852000,00.html>

¹¹⁶ Piotr Plewa, „The Effects of Voluntary Return Programmes on Migration Flows in the Context of the 1973/74 and 2008/09 Economic Crises“ *Comparative Population Studies* 37, č. 1-2, 26.10.2012, 155 <https://www.comparativepopulationstudies.de/index.php/CPoS/article/view/94/96>

¹¹⁷ Tamtéž, 155-156.

¹¹⁸ María Pabón López, Roxana A. Davis, „Immigration Law Spanish-Style II: Spain’s Voluntary Immigrant Return Plan and the New Push for Circular Migration“, 1.

¹¹⁹ Piotr Plewa, „The Effects of Voluntary Return Programmes on Migration Flows in the Context of the 1973/74 and 2008/09 Economic Crises“, 157.

¹²⁰ Angel Marin, Los Inmigrantes se Organizan Contra el Ministro Corbacho, ABC, Oct. 4, 2008, <http://www.abc.es/20081004/catalunya-catalunya/inmigrantes-organizan-contraministro-20081004.html>.

¹²¹ El País, „El Congreso Aprueba el Plan de Retorno Voluntario Para Inmigrantes Desempleados“, *El País*, 2. 10. 2008 https://elpais.com/elpais/2008/10/02/actualidad/1222935424_850215.html

Program dobrovolného návratu přistěhovalců do zemí původu demonstruje snahu španělské vlády jednat a reagovat na probíhající ekonomickou krizi doprovázenou vysokou nezaměstnaností převážně mezi cizinci. Nicméně program nezahrnoval nelegální přistěhovalce, tedy cizince bez povolení k pobytu, kteří se v době krize stali nejzranitelnějšími, současně také opatření způsobilo větší rozdělení napříč španělskou společností a přistěhovalci. Program se soustředil na problém s nezaměstnaností, ale nenabízel jiná řešení, například v podobě vzdělávání nízkokvalifikovaných přistěhovalců, které by jim umožnilo přizpůsobit se novým potřebám trhu.¹²²

V rámci politiky Evropského společenství se Španělsko zavázalo aplikováním společné politiky a dodržování právních předpisů v oblasti přistěhovalectví a azylu. Ve většině případů docházelo k úpravě již stávajících a přijatých předpisů. Jednalo se o úpravy týkající se omezení volného pohybu osob. Současně v roce 2010 Španělsko vykonávalo předsednictví v Radě Evropské unie, kdy kladlo důraz na úpravu opatření týkajících se imigrace. Došlo ke zrušení přechodných opatření, která znemožňovala volný pohyb osob občanů Rumunska a Bulharska. Což znamenalo zvýšení množství příchozích jedinců přibližně o půl milionu každé z těchto národností. Také bylo přijato rozhodnutí o právním postavení státních příslušníků třetích zemí a společný postup vůči procesu vyhoštění těchto osob. Dále byly upraveny podmínky přijímání cizinců za účelem studia.¹²³ Některá tato opatření byla již součástí španělského práva, nyní však byla formálně implementována i do cizineckého zákona reformovaného v roce 2009.¹²⁴

4.1.2. Integrovaná opatření přijata za vlády socialistů v letech 2008-2011.

Naopak v oblasti integrace cizinců, co už ve Španělsku byli došlo k přijetí následujících opatření. Byly přijaty integrační projekty zaměřené na začleňování nezaměstnaných cizinců do španělské společnosti. Jednalo se o protekcionistické opatření, kdy socialistická vláda uznala, že je potřebné poskytnout ochranu těm nejzranitelnějším. V tomto případě imigrantům na území Španělska s cílem zachovat jejich ekonomická a sociální práva.¹²⁵

¹²² Maria Pabón López, Roxana A. Davis, „Immigration Law Spanish-Style II: Spain’s Voluntary Immigrant Return Plan and the New Push for Circular Migration“, 102.

¹²³ European Migration Network, „Annual Policy Report on Migration and Asylum 2009 Spain“, *European Migration Network 2009*, 47-49. https://ec.europa.eu/home-affairs/sites/homeaffairs/files/what-we-do/networks/european_migration_network/reports/docs/annual-policy/2009/25a_spain_national_annual_policy_report_2009_final_version_july10_en.pdf

¹²⁴ Tamtéž, 49.

¹²⁵ López-Sala, „Managing Uncertainty: Immigration Policies in Spain during Economic Recession (2008-2011)“, 60.

Jedním z přijatých opatření bylo zavedení volebního práva pro cizince na území Španělska a došlo ke změnám na trhu práce. Během roku 2009 byly uzavřeny dohody mezi některými státy, jejichž státní příslušníci se v té době nacházeli na území Španělska a měli zde povolení k pobytu, s cílem zajistit jim volební právo pro účast v komunálních volbách. Tyto dohody byly podepsány s Kolumbií, Peru, Argentinou, Islandem, Trinidadem a Tobagem, Ekvádorem, Kapverdami, Chile, Paraguayí, Novám Zélandem, Bolívií a Uruguayí. Cílem uzavřených smluv bylo přispět k lepší integraci cizinců do španělské společnosti a také jim umožnit jejich zapojení se do fungování obcí, ve kterých žili. V souvislosti s přijetím těchto dohod téměř 1,2 milionu přistěhovalců, kteří již získali povolení pobytu, ale neměli španělské státní občanství, byla umožněna účast v následujících volbách v roce 2011, což znamenalo statisíce nových voličů.¹²⁶

Dalším opatřením, které bylo přijato v rámci španělské integrační politiky v období vlády socialistů během ekonomické krize byla reforma cizineckého zákona¹²⁷ v roce 2009. Přejímá základní principy evropského paktu o imigraci a azylu, jenž je založen na pěti základních bodech. Snaze reagovat na potřeby trhu práce a současně zaručit práva přistěhovalců, ochraně vnějších hranic Evropské unie, zlepšení dlouhodobých mechanismů pro zabránění nelegálnímu přistěhovalectví a v rámci kontroly neregulérní imigrace je potřebné navázat spolupráci se zeměmi původu.¹²⁸ Představuje přijetí menších změn v oblasti sjednocování rodin, bojuje proti pašerákům s migranty a zpřísňuje podmínky pro nelegální imigranty na území Španělska.¹²⁹

Reforma zákona zavedla získání povolení k pobytu ve výjimečných případech, kdy se jedná o nelegálně přítomné přistěhovalce, v tomto případě ženy, které jsou oběťmi domácího násilí. Rovněž byly upraveny výše trestných činů a zvýšení finančních pokut v souvislosti s uzavíráním účelových manželství za cílem získání legálního statutu pro pobyt ve Španělsku. Současně se zvýšila kontrola nad zaměstnávání nelegálních imigrantů, kdy byly implementovány sankce pro ty zaměstnavatele, kteří neregistrují své zaměstnance na orgánech sociálního zabezpečení.¹³⁰

¹²⁶ European Migration Network, „Annual Policy Report on Migration and Asylum 2009 Spain“, 46-47.

¹²⁷ Ley Organica No. 4/2000 Sobre Derechos y Libertades de los Extranjeros en Espana

¹²⁸ European Migration Network, „Annual Policy Report on Migration and Asylum 2009 Spain“, 9-11.

¹²⁹ Francisco Javier Ullán de la Rosa, „Immigration and Immigration Policies in Spain“, in Migration in an Era of Restriction and Recession: Sending and Receiving Nations in a Changing Global Environment“, *Springer květen 2016*, 36.
https://www.researchgate.net/publication/303362376_Immigration_and_Immigration_Policies_in_Spain_in_Migration_in_an_Era_of_Restriction_and_Recession_Sending_and_Receiving_Nations_in_a_Changing_Global_Environment_David_L_Leal_Nestor_P_Rodriguez_eds_Spr

¹³⁰ European Migration Network, „Annual Policy Report on Migration and Asylum 2009 Spain“, 10-11.

Proces sjednocování rodin byl upraven tak, že nyní povolení ke sjednocení může být umožněno i nesezdaným párům a garantuje pracovní povolení rodinným příslušníkům (dětem a partnerům) při dosažení věku 16 let. Možnost slučování rodin byla upravena tak, že sloučení je možné, pokud alespoň jeden z rodičů pobývá v zemi legálně po dobu pěti let.¹³¹ Dalšími kroky v oblasti integrace cizinců do španělské společnosti bylo poskytování jazykových kurzů, ubytování, či informací o možnostech zaměstnání.¹³²

Poprvé v cizineckém zákoně bylo zakotveno poskytnutí dočasného povolení k pobytu v délce nejméně třiceti dní a pozastavení všech trestných správních procesů obětem obchodování s lidmi, či jiné trestné činnosti, kdy jim během této doby byla poskytnuta ochrana. V případě, že se jedná o občany jednoho z členských států Evropské unie, byla jim nabídnuta asistence k bezpečnému návratu, či udělena výjimka pro získání povolení k pobytu dlouhodobého charakteru.¹³³

Období vlády socialistů je označováno jako mezinárodní příklad koexistence, díky úspěchu na poli integrace cizinců do španělské společnosti a přijetí největšího počtu přistěhovalců v Evropě. Ačkoliv socialisté v imigrační politice podnikli účinné kroky, kvůli neúčinným opatřením v rámci ekonomické krize v dalších volbách v roce 2011 neuspěli.¹³⁴

4.2. Postoj vlády Lidové strany k imigrační politice v letech 2011-2015

Následující část práce se věnuje imigrační a integrační politice zaváděné lidovci v letech 2011-2015. Předčasné parlamentní volby v roce 2011 ovládla Lidová strana. Výsledky voleb silně ovlivnila ekonomická situace v podobě krize státního dluhu. Pro PSOE v čele s Alfredem Péreze-Rubalcabou tyto volby představovaly nejhorší výsledek socialistů od pádu frankismu v 70. letech.¹³⁵ K předčasným volbám došlo z důvodu nátlaku opozice kvůli potřebám ekonomického ozdravení.¹³⁶ Po vyhraných volbách nastavil nový premiér Mariano Rajoy kurz pokračování v ekonomických reformách iniciovaných Zapaterem s cílem zlepšit ekonomickou situaci. Byl však donucen vzhledem k situaci provést změny i v otázce imigrační politiky.

¹³¹ European Migration Network, „Annual Policy Report on Migration and Asylum 2009 Spain“, *European Migration Network 2009*, 10.

¹³² López-Sala, „Managing Uncertainty: Immigration Policies in Spain during Economic Recession (2008-2011)“, 60.

¹³³ European Migration Network, „Annual Policy Report on Migration and Asylum 2009 Spain“, 11.

¹³⁴ Programa electoral PSOE 2011, 104. <http://web.psoe.es/moraleja/docs/569407/page/programa-electoral-2011.html>

¹³⁵ Radim Klekner, „Španělská pravice drtivě vyhrála parlamentní volby“.

¹³⁶ BBC News, „Spanish general election“ *BBC.com* <https://www.bbc.com/news/world-europe-15721982>

Mariano Rajoy se také pokoušel posunout stranu lidovců více do centra s jistou mírou „španělského nacionalismu“ v podobě posilování španělské identity a hrdosti.¹³⁷

Program opoziční strany lidovců měl v imigrační oblasti mnoho společných prvků s politikou praktikovanou socialisty v letech 2008-2011. Také uznávala, že imigrace je zdrojem hospodářského, sociálního a kulturního bohatství, a tudíž je potřeba nadále prohlubovat aplikované integrační politiky, jejichž nedostatek může vyvolávat napětí ve společnosti.¹³⁸ Zároveň ale poukazovala na to, že v posledních letech stávající vláda selhala, když nastavila kurz, který na mezinárodní scéně vzbudil domněnku, že nelegální vstup do země se stal platným vzorcem pro pobyt ve Španělsku. Tento přístup vyústil v krizi, která znamenala kritiku ze strany evropských partnerů. Proto představitelé PP začali klást větší důraz na zavedení politiky přísnější hraniční kontroly.¹³⁹

4.2.1. Imigrační a integrační opatření přijatá vládou lidovců v letech 2011-2014

V roce 2012 vstoupila v platnost Královská vyhláška 16/2012¹⁴⁰. Cílem vyhlášky 16/2012 bylo zvýšit udržitelnost španělského zdravotnického systému, zlepšit jeho efektivitu a koordinovat fungování zdravotnických zařízení ve všech španělských regionech. Vyhláška upravuje postavení pojištěných osob a poskytování lékařské péče ve zvláštních případech, například pro cizince, kteří nejsou registrovaní, nebo nemají povolení k pobytu.¹⁴¹

Královské nařízení přijatá vládou lidovců ukončila tak zvanou „španělskou výjimku“, která znamenala poskytování bezplatné všeobecné zdravotní péče nelegálním migrantům.¹⁴² Přijetí této vyhlášky způsobilo vyloučení stovek tisíc lidí z veřejného zdravotnictví, kdy většinu tvořili právě přistěhovalci bez povolení k pobytu. Nicméně byli zasaženi i legálně pobývajícím cizinci. V tomto případě se jednalo o omezení přístupu ke zdravotnickým službám. Pokud tito jedinci neměli pojištění, tak měli právo pouze na omezenou pohotovostní asistenční péči.¹⁴³

¹³⁷ Blanka Říhová, *Západoevropské politické systémy: komparace politických systémů*, 235.

¹³⁸ Programa electoral del Partido Popular 2008, 16. <http://www.pp.es/sites/default/files/documentos/1191-20090909122124.pdf>

¹³⁹ Tamtéž, 16.

¹⁴⁰ Real Decreto-ley 12/2012, <https://www.boe.es/eli/es/rdl/2012/03/30/12>

¹⁴¹ „Royal Decree-Law 16/2012, of April 20, 2012, on urgent measures to guarantee the sustainability of the national health system and improve the quality and safety of its services“, *Garrigues květen 2012*. 1-2. https://www.garrigues.com/sites/default/files/docs/Updates-Farma-May-2012_1.pdf

¹⁴² Francisco Javier Ullán de la Rosa, „Immigration and Immigration Policies in Spain“, *Migration in an Era of Restriction and Recession: Sending and Receiving Nations in a Changing Global Environment*, 39.

¹⁴³ Country Coordinator Spain, „Spain: Regions decide to provide healthcare to groups excluded by the Royal Decree 16/2012“ *European Web Site on Integration 21.4.2016* <https://ec.europa.eu/migrant-integration/news/spain-regions-decide-to-provide-healthcare-to-groups-excluded-by-the-royal-decree-16/2012>

V rámci integrační politiky během let 2011-2015 navazovala vládnoucí Lidová strana na přechozí opatření přijatá socialisty a také zavedla opatření nová.

Mezi integrační opatření přijatých lidovci v roce 2011 patřil program (ve španělštině *Plan estratégico de ciudadanía e integración*¹⁴⁴). Program přijatý v roce 2011 byl zaměřen na podporu udržení sociální soudržnosti. Usiloval o posílení integračních nástrojů a politik v oblasti veřejných služeb s cílem zajistit rovný přístup k veřejným institucím a zdrojům španělským občanům i cizincům, podporu rovných příležitostí a napomáhá v boji proti diskriminaci.¹⁴⁵

V souvislosti s přijetím tohoto plánu byl vytvořen rámec spolupráce vlády s regionálními a místními správními jednotkami.¹⁴⁶ Jednalo se o spolupráci v oblasti vzdělání, zdravotní péče, sociálních služeb a podpory v zaměstnání, kdy vláda poskytovala finanční podporu regionům a ty nezávisle podnikaly kroky s cílem integrovat cizince do španělské společnosti. Například organizace *Centros de Información al Trabajador/a Extranjero/a* poskytovala bezplatné poradenské služby pro zahraniční pracovníky a pomáhala jim orientovat se v oblasti zaměstnaneckých práv, či poskytovala odborné vzdělání. K těmto iniciativám docházelo převážně v regionech, kde bylo cizinců nejvíce, jako například v Madridu a Katalánsku.¹⁴⁷ Do roku 2012 byla většina přijímaných integračních opatření prováděna jednotlivými regiony či autonomními celky a nebyla jednotná.¹⁴⁸

Dále byly uznány zásady rovnosti a boje proti diskriminaci s cílem zajištění vyššího začlenění cizinců do španělské společnosti.¹⁴⁹

Přijetí integračního a občanského programu během vlády lidovců znamenal vyšší zapojení přistěhovalců do španělské společnosti. Toto tvrzení podporují dostupná data, kdy se po roce 2011 například zněkolikanásobilo uzavírání manželství napříč Španěly a přistěhovalci, rostl

¹⁴⁴ Volně přeloženo ze španělštiny jako integrační a občanský program

¹⁴⁵ López-Sala, „Managing Uncertainty: Immigration Policies in Spain during Economic Recession (2008-2011)“, 62-63.

¹⁴⁶ Ministerio de Trabajo e Inmigración, „Plan estratégico ciudadanía, e integración 2011-2014“ *Gobierno de España* 8-10. <http://publicacionesoficiales.boe.es/>

¹⁴⁷ Kate Hooper, „Spain’s Labor Migration Policies in the Aftermath of Economic Crisis“ *Migration Policy Institute duben 2019*, 19. <https://www.migrationpolicy.org/research/spain-labor-migration-aftermath-economic-crisis>

¹⁴⁸ Raúl Ramos, „Turning A Corner? How Spain Can Help Immigrants Find Middle-Skilled Work“, *Migration Policy Institute říjen 2014*, 9. <http://www.migrationpolicy.org/>

¹⁴⁹ Ministerio de Trabajo e Inmigración, „Plan estratégico ciudadanía, e integración 2011-2014“ *Gobierno de España* 8-10. <http://publicacionesoficiales.boe.es/>

počet narozených dětí, kdy jeden z rodičů byl cizinec, umožnění slučování rodin, či prodloužení práva na vzdělání dětí cizinců z 16 na 18 let.¹⁵⁰

Vláda lidovců přijala oproti socialistům opatření méně. Nicméně to bylo způsobené tím, že ve většině případech lidovci následovali imigrační a integrační politiku nastavenou socialisty v předchozím volebním období v letech 2008-2011, a zavedli jen výše zmíněná opatření. V nově přijatých opatřeních se nejvíce lidovci snažili zlepšit koordinaci jednotlivých španělských regionů. Jednalo se jak o opatření týkající se španělského zdravotnického systému, tak i opatření integrace přistěhovalců do španělské společnosti.

4.2.2. Imigrační politika od roku 2014

Španělsko po ekonomické krizi v následujících letech čelilo dalším překážkám. Imigrační proudy do Španělska se opět navýšily, tentokrát ale v souvislosti s vypuknutím evropské migrační krize v roce 2014, která situaci ve Španělsku zkomplikovala. Díky tomu byla politická reprezentace nucena čelit řešení v podobě přijímání celoevropských migračních opatření. Také vláda lidovců uzavřela dohody s Marokem o investicích do správy hranic, což mělo vliv na situaci ve Španělsku před nadcházejícími volbami v roce 2015.¹⁵¹

Tato situace se však nedá přikládat ekonomické krizi. Politická situace se proměnila v roce 2015 takovým způsobem, který málo kdo očekával. Po čtyřletém období vlády Partido Popular ve volbách roku 2015 se Španělé rozhodli ukončit období u moci střídající se vlády dvou dosud hlavních politických stran ve Španělsku – lidovců a socialistů. Poprvé za dobu existence demokratického Španělska došlo k rozpadu fungování dosavadního systému. Ve hře nebyli jen dva hlavní rivalové, ale i nově vzniklé strany Podemos a Ciudadanos.¹⁵² Nejvyšší počet hlasů získala sice Partido Popular, ale byla nucena vytvořit koaliční vládu, to se však nepovedlo a stabilní vláda nebyla vytvořena až do roku 2016, kdy musely proběhnout další volby v prosinci roku 2016. Výsledky voleb byly velmi obdobné a ani v těchto volbách žádná ze stran nebyla schopna vytvořit koalici, nebo menšinovou vládu.¹⁵³

¹⁵⁰ López-Sala, „Managing Uncertainty: Immigration Policies in Spain during Economic Recession (2008-2011)“, 62-63.

¹⁵¹ Zach Campbell, „Briefing: What’s behind talk of a „migratory crisis“ in Spain, *The New Humanitarian* 23.4.2019. <https://www.thenewhumanitarian.org/news/2019/04/23/briefing-what-s-behind-talk-migratory-crisis-spain>

¹⁵² Fernando Garea, „Popular Party wins Spanish election but will find it difficult to govern“ *El País* 21.12.2015. https://english.elpais.com/elpais/2015/12/21/inenglish/1450653650_844346.html

¹⁵³ BBC News, „Spanish election: PP wins most seats but deadlock remains“ <https://www.bbc.com/news/world-europe-36632276>

5. Závěr

Španělské království prošlo v období 20. století zásadní transformací. Z čistě emigrační země se Španělsko stalo zemí imigrační. Španělsko se vyznačuje velmi pozitivním přístupem k imigraci, jak dokazuje velké množství přijatých regularizačních opatření legalizující pobyt milionů cizinců. S nástupem ekonomické krize postihující celosvětové trhy v letech 2008-2014 však čekala migrační politiku zásadní proměna.

Tato práce zkoumala reakci španělských vlád v oblasti imigrační a integrační politiky v důsledku ekonomické krize. Světová hospodářská krize změnila pohled na imigraci a silně ovlivnila imigrační politiku ve Španělsku. Před krizí Španělsko zažívalo období ekonomického rozvoje a s ním spojený příchod velkého množství zahraničních pracovníků s nízkou kvalifikací, kteří tvořili důležitou část pracovního trhu a byli součástí ekonomického rozvoje. Z toho důvodu se španělská imigrační politika vydala směrem přijímání regularizací s cílem snížit počet nelegálních přistěhovalců v zemi. Tato opatření zlegalizovala pobyt velkého množství cizinců. O to větší šok přišel po vypuknutí hospodářské krize. Největším dopad na situaci cizinců na španělském území se projevil v podobě vysoké nezaměstnanosti, která přistěhovalce zasáhla v mnohem větším měřítku než rodilé Španěly.

V době vypuknutí hospodářské krize v čele vlády byli socialisté. Během jejich vládnutí docházelo nejen k přijímání ekonomických opatření pro řešení krize, ale i k úpravám v oblasti imigrační politiky. Vypuknutí krize znamenalo změnu přístupu k imigraci a proměnu kurzu imigrační politiky, jelikož již nebyla potřeba velkého množství pracovních sil. Tak se nyní soustředila více na kontrolu migračních proudů, ochranu hranic, omezení imigrace a snaze zlepšit zaměstnávání cizinců na španělském území pomocí integračních programů. Tuto politiku dokazují i přijatá opatření, mezi která patřila zvýšená kontrola hranic, program dobrovolného návratu cizinců do zemí původu, reforma cizineckého zákona, implementace legislativy Evropské unie, či integrační opatření s cílem lépe zapojit přistěhovalce do španělské společnosti a zlepšit jejich situaci.

Když v roce 2011 došlo k předčasným volbám a k vítězství Lidové strany, ekonomické faktory byly hlavním tématem. Nicméně imigrační politika byla součástí volebních programů obou dominantních španělských politických stran – lidovců i socialistů. Ke změnám imigrační politiky docházelo, nicméně v očích španělských voličů nehrála imigrace takovou roli jako právě ekonomická situace. Neúspěch PSOE ve volbách v roce 2011 lze přisuzovat neschopnosti

vypořádat se s ekonomickou krizí. Proto, že ekonomické faktory převládaly, nelze konstatovat, že by přijatá opatření v oblasti imigrační politiky měla silný vliv na výsledek voleb.

Postoj lidovců v otázce imigrační a integrační politiky byl velmi podobný postoji socialistů. Obě vládní strany uznávaly, že imigrace je zdrojem hospodářského, sociálního a kulturního bohatství a je potřebné nadále prohlubovat integrační politiky. V oblasti imigračních politik se obě strany snažily omezit nelegální imigraci, posilovat spolupráci mezi státy a chránit nejen španělské hranice, ale i vnější hranice Evropské unie.

Tato práce došla k závěru, že na základě provedeného výzkumu dochází k potvrzení hypotézy. Výzkum potvrzuje, že opravdu došlo ke změně imigrační politiky, jakožto následku hospodářské krize v letech 2008-2014. Z velmi otevřené imigrační politiky praktikované v době ekonomického růstu, kdy byla potřeba pracovní síla se stala politika restriktivní. S ohledem na vysokou míru nezaměstnanosti si španělský trh práce nemohl dovolit přijímání nových zahraničních pracovníků, především cizinců s nízkou pracovní kvalifikací. Proto se španělská socialistická vláda imigračních opatření soustředila na omezení imigrace do Španělska v podobě zpřísnění vstupních procedur, zavedení vyšší spolupráce se státy, odkud cizinci do Španělska přicházeli a na přijímání politik ze strany Evropské unie. Mezi opatření, která socialisté přijali patřil plán dobrovolného návratu přistěhovalců do zemí původu, kterých využilo více než 12 tisíc přistěhovalců nejvíce ze zemí latinské Ameriky a 8 tisícům žádostí bylo vyhověno. V oblasti integrace socialisté představili integrační projekty zaměřené na začleňování nezaměstnaných cizinců do španělské společnosti. V oblasti integrace byla za vlády socialistů přijata opatření v podobě zavedení volebního práva pro cizince na území Španělska v roce 2009, které umožnilo účast více než 1,2 milionu přistěhovalců v následujících volbách v roce 2011. Dalším opatřením byla reforma cizineckého zákona, která upravila podmínky udělení povolení k pobytu.

Vláda lidovců přijala oproti socialistům nových opatření méně, nicméně však navazovali na politiku zavedenou v předchozím volebním období. Lidovci v letech 2011 a 2012 provedli změny v oblasti integrační politiky v podobě přijetí občanského integračního programu, který se soustředil na prohlubování spolupráce vlády s regionálními autoritami v oblasti provádění imigračních integračních opatření. Vládou Lidové strany byla v roce 2012 přijata královská vyhláška upravující nárok na zdravotní služby pro nelegálně pobývajících cizince na území Španělska. Vláda lidovců se nejvíce soustředila na prohlubování spolupráce mezi regiony a autonomními oblastmi pro sjednocení imigračních a integračních politik.

Období vlády lidovců v letech 2011-2015 a jejich přístup k imigrační a integrační politice ovlivnilo několik dalších faktorů, především v období posledních 2 let jejich vlády. Jedná se o migrační krizi, která vypukla v roce 2014 a ovlivnila směřování prováděné imigrační a integrační politiky v kombinaci s přijímáním politiky praktikované Evropskou unií. Souvislosti s migrační krizí a jejím zasažením Španělska by byly zajímavým tématem pro navazující diplomovou práci, či další výzkumy.

6. Summary

This bachelor thesis examined the reaction of Spanish governments in the field of immigration and integration policy as a result of the economic crisis. The global economic crisis has strongly affected immigration policy in Spain. Before the crisis, Spain experienced a period of economic growth and the associated arrival of a large number of low-skilled foreign workers, who formed an important part of the labor market and were part of economic development. The bigger shock came after the outbreak of the economic crisis. The greatest impact on the situation of foreigners on Spanish territory was in the form of high unemployment. Which immigrants hit on a much larger scale than the native Spaniards.

At the time of the outbreak of the economic crisis, the Socialists (PSOE party) headed the government. The outbreak of the crisis meant a change in approach to immigration and a change in the course of immigration policy, as a large workforce was no longer needed, so it now focused more on controlling migratory flows, protecting borders, reducing immigration and trying to improve employment of foreigners in Spain through integration programs. This policy is also evidenced by the measures taken, which included increased border control, a program for the voluntary return of foreigners to their countries of origin, reform of the Aliens Act, implementation of European Union legislation and integration measures to better integrate immigrants into Spanish society in order to improve their situation.

The approach of the People's Party on immigration and integration policy was very similar to that of the Socialists. Both governments acknowledged that immigration is a source of economic, social and cultural wealth and that integration policies need to be further strengthened. In the field of immigration policies, both sides sought to reduce illegal immigration, strengthen cooperation between states and protect not only the Spanish borders but also the external borders of the European Union.

This work came to the conclusion that based on the research that the immigration policy has indeed changed as a result of the economic crisis of 2008-2014. From a very open immigration policy practiced at a time of economic growth, when labor was needed, the policy became restrictive. Most changes took place during the Socialist government in 2008-2011. However, the People's Party followed up on these measures and in 2011 and 2012 also made changes in the area of integration policy in the form of the adoption of a civic integration program and a royal decree regulating entitlement to health services for illegally staying foreigners in Spain.

7. Použitá literatura

Knihy

Ana Bravo-Moreno, *Migration, Gender and National Identity: Spanish Migrant Women in London* (Londýn: Peter Lang, 2005), 145-146.

Andrea Baršová, Pavel Barša, *Přistěhovalectví a liberální stát: imigrační a integrační politiky v USA, západní Evropě a Česku* (Brno: Masarykova univerzita, Mezinárodní politologický ústav, 2005), 9-97.

Blanka Říchová, *Západoevropské politické systémy: komparace politických systémů* (Praha: Oeconomica, 2009), 233-235.

Desiree Kleiner-Liebau, *Migration and the Construction of National Identity in Spain* (Vervuert: Iberoamericana Editorial, 2009), 233.

Ján Lid'ák, *Mezinárodní migrace a Evropa* (Kolín: Nezávislé centrum pro studium politiky, 2010), 46.

Joseph Harrison, David Corkill, *Spain: A Modern European Economy* (Routledge, 2016), 105.

María Marínez Lirola, *Discourses in Immigration in Time of Economic Crisis: A Critical Perspective* (Newcastle upon Tyne: Cambridge Scholars Publishing, 2013), 169-174.
<https://search.ebscohost.com/login.aspx?authtype=shib&custid=s1240919&direct=true&db=nlebk&AN=827562&site=eds-live&scope=site&lang=cs>

Milan Palát, *Ekonomické aspekty mezinárodní migrace: teorie a praxe v Evropské unii* (Ostrava: Key Publishing, 2013), 64-72.

Odborné články a publikace

„Royal Decree-Law 16/2012, of April 20, 2012, on urgent measures to guarantee the sustainability of the national health system and improve the quality and safety of its services“, *Garrigues květen 2012*, 1-2. https://www.garrigues.com/sites/default/files/docs/Updates-Farma-May-2012_1.pdf

A.A. Altayeva, „Immigration Policy of Kingdom of Spain“ *Topical Issues of Humanities & Social Sciences* 48, č. 3, 2015, 102.
<https://search.ebscohost.com/login.aspx?authtype=shib&custid=s1240919&profile=eds>

Adela Jones, Ceri Hughes, „Dobrovolné návraty pracovních migrantů v době hospodářské

krize“, *Migraceonline.cz*, 20.4.2009 <https://migraceonline.cz/cz/e-knihovna/dobrovolne-navraty-pracovnich-migrantu-v-dobe-hospodarske-krize>

Ana López-Sala, „Managing Uncertainty: Immigration Policies in Spain during Economic Recession (2008-2011)“ *Migraciones Internacionales* 7, č. 2, červen-prosinec 2013, 40-63.

Carmen González-Enriquez, „Undocumented Migration in Spain: Counting the Uncountable: Data and Trends across Europe“ *Clandestino prosinec 2008*, 4-33. http://www.eliamep.gr/wp-content/uploads/en/2009/04/research_brief_spain.pdf

Country Coordinator Spain, „Spain: Regions decide to provide healthcare to groups excluded by the Royal Decree 16/2012“ *European Web Site on Integration* 21.4.2016 <https://ec.europa.eu/migrant-integration/news/spain-regions-decide-to-provide-healthcare-to-groups-excluded-by-the-royal-decree-16/2012>

Dídac Amat i Puigsech, Blanca Garcés-Mascareñas, „Politicisation of immigration in Spain: an exceptional case? *Ceaseval Research on the Common European Asylum System* č. 14, Chemnitz, listopad 2018, 3-4. http://ceaseval.eu/publications/14_AmatGarces_WP5_Spain.pdf

European Migration Network, „Annual Policy Report on Migration and Asylum 2009 Spain“, *European Migration Network* 2009, 9-47 https://ec.europa.eu/home-affairs/sites/homeaffairs/files/what-we-do/networks/european_migration_network/reports/docs/annual-policy/2009/25a_spain_national_annual_policy_report_2009_final_version_july10_en.pdf

Francisco Carballo-Cruz, „Causes and Consequences of the Spanish Economic Crisis: Why the Recovery is Taken so Long?“ *Panoeconomicus* 58, č. 3, července 2011, 309-326. https://www.researchgate.net/publication/227639627_Causes_and_Consequences_of_the_Spanish_Economic_Crisis_Why_the_Recovery_is_Taken_so_Long?fbclid=IwAR3zJq4clz4nMswnhma31fiPGMiuQ9hi_0gvRatBPeO2OckiHeuea7oVpZk

Francisco Javier Ullán de la Rosa, „Immigration and Immigration Policies in Spain", *Migration in an Era of Restriction and Recession: Sending and Receiving Nations in a Changing Global Environment*“, *Springer* květen 2016, 36. https://www.researchgate.net/publication/303362376_Immigration_and_Immigration_Policies_in_Spain_in_Migration_in_an_Era_of_Restriction_and_Recession_Sending_and_Receiving_Nations_in_a_Changing_Global_Environment_David_L_Leal_Nestor_P_Rodriguez_eds_Spr

Friedrich Schneider, „Shadow economies around the world. What do we know?“ *IZA Discussion Paper č.1043 březem 2004*, 3. <http://ftp.iza.org/dp1043.pdf>

<https://migracionesinternacionales.colef.mx/index.php/migracionesinternacionales/article/view/694>

Joaquin Arango, Maia Jachimowitz, „Regularizing Immigrants in Spain: A New Approach“, *Migration Policy*. <https://www.migrationpolicy.org/article/regularizing-immigrants-spain-new-approach>

Kate Hooper, „Spain’s Labor Migration Policies in the Aftermath of Economic Crisis“ *Migration Policy Institute duben 2019*. 5-19. <https://www.migrationpolicy.org/research/spain-labor-migration-aftermath-economic-crisis>

Maria Pabón López, Roxana A. Davis, „Immigration Law Spanish-Style II: Spain’s Voluntary Immigrant Return Plan and the New Push for Circular Migration“ *Temple International & Comparative Law Journal* 1. 1. 2011, 80-102. <https://search.ebscohost.com/login.aspx?authtype=shib&custid=s1240919&profile=eds>

Mario Izquierdo, Juan F. Jimeno a Aitor Lacuesta, „Spain: From Immigration to Emigration?“, *Banco de España – Documentos de Trabajo č. 1503 2015*, 11. <https://www.bde.es/f/webbde/SES/Secciones/Publicaciones/PublicacionesSeriadas/DocumentosTrabajo/15/Fich/dt1503e.pdf>

Piotr Plewa, „The Effects of Voluntary Return Programmes on Migration Flows in the Context of the 1973/74 and 2008/09 Economic Crises“ *Comparative Population Studies* 37, č. 1-2, 26.10.2012, 155-157. <https://www.comparativepopulationstudies.de/index.php/CPoS/article/view/94/96>

Raúl Ramos, „Turning A Corner? How Spain Can Help Immigrants Find Middle-Skilled Work“, *Migration Policy Institute říjen 2014*, 9. <http://www.migrationpolicy.org/>

Sher Verick, Iyanatul Islam, „The Great Recession of 2008-2009: Causes, Consequences and Policy Responses“, *Discussion Paper č. 4934 květen 2010*, 3-29. <http://ftp.iza.org/dp4934.pdf>

Zach Campbell, „Briefing: What’s behind talk of a „migratory crisis“ in Spain, *The New Humanitarian* 23.4.2019. <https://www.thenewhumanitarian.org/news/2019/04/23/briefing-what-s-behind-talk-migratory-crisis-spain>

Internetové články:

Aktuálně.cz, „Před 10 lety přišel obří otřes. Globální ekonomická krize v číslech a datech“, *Aktuálně.cz*, 7.9.2018. <https://zpravy.aktualne.cz/ekonomika/globalni-ekonomicka-krize-2008-v-datech-den-po-dni/r~5f4503acb10111e899900cc47ab5f122/>

Angel Marin, Los Inmigrantes se Organizan Contra el Ministro Corbacho, ABC, Oct. 4, 2008, <http://www.abc.es/20081004/catalunya-catalunya/inmigrantes-organizan-contramministro-20081004.html>.

Axel Kreienbrink, „From emigration country to immigration country“, *Bundeszentrale für politische Bildung* 1.8.2008, <https://www.bpb.de/gesellschaft/migration/laenderprofile/58607/historical-development#footnode1-1>

EL País, „El Congreso Aprueba el Plan de Retorno Voluntario Para Inmigrantes Desempleados“, *El País*, 2. 10. 2008 https://elpais.com/elpais/2008/10/02/actualidad/1222935424_850215.html

BBC News, „Spanish election: PP wins most seats but deadlock remains“ <https://www.bbc.com/news/world-europe-36632276>

BBC News, „Spanish general election“ <https://www.bbc.com/news/world-europe-15721982>

BBC, „Spain unemployment hits record high“, *BBC.com*. <https://www.bbc.com/news/business-22290422>

Fernando Garea, „Popular Party wins Spanish election but will find it difficult to govern“ *El País* 21.12.2015. https://english.elpais.com/elpais/2015/12/21/inenglish/1450653650_844346.html

Kristýna Recinová, „Nezaměstnanost imigrantů ve Španělsku v době ekonomické krize“, *MigraceOnline.cz*, 18.10.2010. <https://migraceonline.cz/cz/e-knihovna/nezamestnanost-imigrantu-ve-spanelsku-v-dobe-ekonomicke-krize>

Lisa Abend, „Spain Tries to Buy Out Immigrants“ *Time* 20.10.2008, 64. <http://content.time.com/time/world/article/0,8599,1852000,00.html>

Mikel Mazkarian, *Mimořádné regularizace migrantů ve Španělsku*, <https://migraceonline.cz/cz/e-knihovna/mimoradne-regularizace-migrantu-ve-spanelsku>

Pérez Nieves Ortega, „Spain: Forging an Immigration Policy“ *MPI – Migration Policy Institute* <https://www.migrationpolicy.org/article/spain-forging-immigration-policy>

Pavel Čížinský, „Regularizace nelegální migrace v Evropě“, 1-2. dostupné online https://aa.ecn.cz/img_upload/79a33131c9c4293e0fcef50bfa263ef/PCizinsky_Regularizace_n

[elegalni_migrace.pdf](#)

Migraceonline.cz, „Regularizace nelegální migrace ve Španělsku: Vývoj, dopad a ohlas ze strany Evropské Unie“, *MigraceOnline.cz* <https://migraceonline.cz/cz/e-knihovna/regularizace-nelegalni-migrace-ve-spanelsku-vyvoj-dopad-a-ohlas-ze-strany-evropske-unie>

Markéta Kadlecová, „Cizinci: zrcadlo španělského hospodářství“ *Migrace Online* 22.9.2009 <https://migraceonline.cz/cz/e-knihovna/cizinci-zrcadlo-spanelskeho-hospodarstvi>

Larry Elliot, „What 1973 can tell us about today’s economic crisis“, *The Guardian*, 6. října 2013. <https://www.theguardian.com/business/2013/oct/06/what-1973-today-economic-crisis>

Zákony a jiné dokumenty:

Ley Orgánica 7/1985 Sobre los Derechos y Libertades de los Extranjeros de España (Organický zákon o právech a svobodách cizinců ve Španělsku). http://noticias.juridicas.com/base_datos/Admin/lo7-1985.html (staženo 1.4.2020)

Ministerio de Trabajo e Inmigración, „Plan estratégico ciudadanía, e integración 2011-2014“ *Gobierno de España*, 8-10. <http://publicacionesoficiales.boe.es/>

Programa electoral del Partido Popular 2008, 16 <http://www.pp.es/sites/default/files/documentos/1191-20090909122124.pdf>

Programa electoral PSOE 2008, 13-39. <https://www.psoe.es/actualidad/noticias-actualidad/programa-electoral-2008--17085/>

Programa electoral PSOE 2011, 104. <http://web.psoe.es/moraleja/docs/569407/page/programa-electoral-2011.html>

Real Decreto-ley 12/2012, <https://www.boe.es/eli/es/rdl/2012/03/30/12>

Real Decreto-ley 4/2008, de 19 de septiembre, sobre abono acumulado y de forma anticipada de la prestación contributiva por desempleo a trabajadores extranjeros no comunitarios que retornen voluntariamente a sus países de origen. <https://www.boe.es/buscar/pdf/2008/BOE-A-2008-15278-consolidado.pdf>

Úmluva o právním postavení uprchlíků, Kapitola 1, čl. 1 dostupné online: https://www.unhcr.org/cz/wp-content/uploads/sites/20/2016/12/Umluva_1951_a_Protokol_1967.pdf

Ostatní:

Anuario de estadísticas del Ministerio de Trabajo e Inmigración 2010.
<http://www.mitramiss.gob.es/estadisticas/ANUARIO2010/AEX/index.htm>

Eurostat, Immigration – Celkový počet dlouhodobých imigrantů a emigrantů přijíždějící do Španělska během let 2007-2018.
<https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/tps00176/default/table?lang=en>

OECD Economic Surveys 2017: Spain, 12. <http://www.oecd.org/economy/surveys/Spain-2017-OECD-economic-survey-overview.pdf>

TEZE BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

Jméno:

Kateřina Slivanská

E-mail:

k.slivanska@seznam.cz

Studijní obor:

Mezinárodní teritoriální studia

Semestr a školní rok zahájení práce:

LS 2018/2019

Semestr a školní rok ukončení práce :

LS 2019/2020

Vedoucí bakalářského semináře:

prof. PhDr. Jaroslav Kučera, Csc.

Vedoucí práce:

PhDr. Barbora Menclová

Název práce:

Reakce španělských vlád v oblasti imigrační a integrační politiky na ekonomickou krizi v letech 2008-2014

Charakteristika tématu práce (max 10 řádek)

Bakalářská práce se věnuje vlivu hospodářské krize na imigrační politiku ve Španělsku v letech 2008 až 2015. Cílem práce je analyzovat odezvu španělských vládních stran v oblasti imigrační a integrační politiky v reakci na ekonomickou krizi probíhající v letech 2008–2014. Jedná se o vládu socialistů v letech 2008-2011 a vládu lidovců v letech 2011-2015. Cílem práce je zjistit, zda ekonomická krize znamenala změnu podoby imigrační a integrační politiky ve Španělsku a jakým způsobem jednotlivé vlády reagovaly na probíhající ekonomickou krizi v oblasti imigrační a integrační politiky opatření byla za pomoci analýzy postoje jednotlivých vlád v tomto období.

Zdůvodnění úprav a změn tématu od zadání projektu do odevzdání práce (max 10 řádek):

V průběhu zpracování práce došlo k několika změnám. Nejprve se zúžil výzkumný rámec práce z velmi obecného pojetí španělské imigrační a integrační politiky v letech 1985-2011, které bylo velmi široké, na užší vymezení období ekonomické krize probíhající v letech 2008-2014. Tématem práce se stala reakce španělských vlád v oblasti imigrační a integrační politiky na ekonomickou krizi. Oproti původnímu projektu se změnilo časové období z let 1985-2011 na více aktuální téma v letech 2008-2015. Původně se práce měla věnovat i socio-ekonomickým dopadům ekonomické krize na přistěhovalce na španělském území. Tato část je v práci nyní obsažena jen okrajově.

Struktura práce (hlavní kapitoly obsahu):

Práce je rozdělena do čtyř kapitol. Úvodní část práce se zabývá vymezením základních pojmů souvisejících s migrací a imigrační politikou a teorií migrace v dobách ekonomické krize. Druhá kapitola je věnována stručnému přiblížení historického kontextu migrace ve Španělsku, který je důležitým prvkem pro porozumění imigrační situaci ve Španělsku v období před a po roce 1985 do vypuknutí ekonomické krize v roce 2008. V roce 1985 byl ve Španělsku přijat vůbec první zákon zavádějící kontrolní mechanismy imigrace a odstartoval zavádění úprav legislativy a fenomén regularizací. Následující kapitola se zaměřuje na příčiny vzniku hospodářské krize ve světě, její následný průběh a vývoj ve Španělsku a jakým způsobem ekonomická krize ovlivnila situaci cizinců

na španělském území. Čtvrtou kapitolu tvoří stěžejní část práce, která se věnuje reakci jednotlivých španělských vlád. Je rozdělena na dvě části podle volebních období. Tedy na období vlády socialistů v letech 2009-2011 a lidovců v letech 2014-2015. Kapitola se věnuje analýze přístupu vládnoucích stran k imigraci a integraci přistěhovalců, přijatých opatření v oblasti imigrační a integrační politiky a řešení situace cizinců na španělském území. Závěrečná část je věnována shrnutí informací, vyhodnocení výsledků výzkumu a s tím spojenému vyvrácení, či potvrzení stanovené hypotézy.

Prameny a literatura (výběrová bibliografie max 30 titulů) :

Andrea Baršová, Pavel Barša, *Přistěhovalectví a liberální stát: imigrační a integrační politiky v USA, západní Evropě a Česku* (Brno: Masarykova univerzita, Mezinárodní politologický ústav, 2005), 9-97.

Blanka Říchová, *Západoevropské politické systémy: komparace politických systémů* (Praha: Oeconomica, 2009), 233-235.

María Marínez Lirola, *Discourses in Immigration in Time of Economic Crisis: A Critical Perspective* (Newcastle upon Tyne: Cambridge Scholars Publishing, 2013), 169-174.

Milan Palát, *Ekonomické aspekty mezinárodní migrace: teorie a praxe v Evropské unii* (Ostrava: Key Publishing, 2013), 64-72.

A.A. Altayeva, „Immigration Policy of Kingdom of Spain“ *Topical Issues of Humanities & Social Sciences* 48, č. 3, 2015, 102.

<https://search.ebscohost.com/login.aspx?authtype=shib&custid=s1240919&profile=eds>

Ana López-Sala, „Managing Uncertainty: Immigration Policies in Spain during Economic Recession (2008-2011)“ *Migraciones Internacionales* 7, č. 2, červen-prosinec 2013, 40-63.

<https://migracionesinternacionales.colef.mx/index.php/migracionesinternacionales/article/view/694>

Carmen González-Enriquez, *Clandestino Report, Undocumented Migration*, 4-33.
http://www.eliamep.gr/wp-content/uploads/en/2009/04/research_brief_spain.pdf

Dídac Amat i Puigsech, Blanca Garcés-Mascareñas, „Politicisation of immigration in Spain: an exceptional case? *Ceaseval Research on the Common European Asylum System* č. 14, Chemnitz, listopad 2018, 3-4. http://ceaseval.eu/publications/14_AmatGarces_WP5_Spain.pdf

European Migration Network, „Annual Policy Report on Migration and Asylum 2009 Spain“, *European Migration Network 2009*, 9-47 https://ec.europa.eu/home-affairs/sites/homeaffairs/files/what-we-do/networks/european_migration_network/reports/docs/annual-policy/2009/25a_spain_national_annual_policy_report_2009_final_version_july10_en.pdf

Francisco Carballo-Cruz, „Causes and Consequences of the Spanish Economic Crisis: Why the Recovery is Taken so Long?“ *Panoeconomicus* 58, č. 3, července 2011, 309-326.
https://www.researchgate.net/publication/227639627_Causes_and_Consequences_of_the_Spanish_Economic_Crisis_Why_the_Recovery_is_Taken_so_Long?fbclid=IwAR3zJq4clz4nMswnhma31fiPGMiuQ9hi_0gvRatBPeO2OckiHeuea7oVpZk

Francisco Javier Ullán de la Rosa, „Immigration and Immigration Policies in Spain“, in *Migration in an Era of Restriction and Recession: Sending and Receiving Nations in a Changing Global Environment*“, Springer květen 2016, 36.
https://www.researchgate.net/publication/303362376_Immigration_and_Immigration_Policies_in_Spain_in_Migration_in_an_Era_of_Restriction_and_Recession_Sending_and_Receiving_Nations_in_a_Changing_Global_Environment_David_L_Leal_Nestor_P_Rodriguez_eds_Spr

„Royal Decree-Law 16/2012, of April 20, 2012, on urgent measures to guarantee the sustainability of the national health system and improve the quality and safety of its services“, *Garrigues květen 2012*, 1-2. https://www.garrigues.com/sites/default/files/docs/Updates-Farma-May-2012_1.pdf

Raúl Ramos, „Turning A Corner? How Spain Can Help Immigrants Find Middle-Skilled Work“, *Migration Policy Institute říjen 2014*, 9. <http://www.migrationpolicy.org/>

Maria Pabón López, Roxana A. Davis, „Immigration Law Spanish-Style II: Spain’s Voluntary Immigrant Return Plan and the New Push for Circular Migration“ *Temple International & Comparative Law Journal* 1. 1. 2011, 80-102. <https://search.ebscohost.com/login.aspx?authtype=shib&custid=s1240919&profile=eds>

Mario Izquierdo, Juan F. Jimeno a Aitor Lacuesta, „Spain: From Immigration to Emigration?“, *Banco de España – Documentos de Trabajo č. 1503 2015*, 11. <https://www.bde.es/f/webbde/SES/Secciones/Publicaciones/PublicacionesSeriadadas/DocumentosTrabajo/15/Fich/dt1503e.pdf>

Pavel Čížinský, „Regularizace nelegální migrace v Evropě“, 1-2. dostupné online https://aa.ecn.cz/img_upload/79a33131c9c4293e0fcefb50bfa263ef/PCizinsky_Regularizace_nelegalni_migrace.pdf

Piotr Plewa, „The Effects of Voluntary Return Programmes on Migration Flows in the Context of the 1973/74 and 2008/09 Economic Crises“ *Comparative Population Studies* 37, č. 1-2, 26.10.2012, 155-157. <https://www.comparativepopulationstudies.de/index.php/CPoS/article/view/94/96>

Sher Verick, Iyanatul Islam, „The Great Recession of 2008-2009: Causes, Consequences and Policy Responses“, *Discussion Paper č. 4934 květen 2010*, 3-29. <http://ftp.iza.org/dp4934.pdf>

Zach Campbell, „Briefing: What’s behind talk of a „migratory crisis“ in Spain, *The New Humanitarian* 23.4.2019. <https://www.thenewhumanitarian.org/news/2019/04/23/briefing-what-s-behind-talk-migratory-crisis-spain>

Ministerio de Trabajo e Inmigración, „Plan estratégico ciudadanía, e integración 2011-2014“ *Gobierno de España*, 8-10. <http://publicacionesoficiales.boe.es/>

Programa electoral PSOE 2008, 13-39. <https://www.psoe.es/actualidad/noticias-actualidad/programa-electoral-2008--17085/>

Programa electoral PSOE 2011, 104. <http://web.psoe.es/moraleja/docs/569407/page/programa-electoral-2011.html>

Programa electoral del Partido Popular 2008, 16 <http://www.pp.es/sites/default/files/documentos/1191-20090909122124.pdf>

Real Decreto-ley 4/2008, de 19 de septiembre, sobre abono acumulado y de forma anticipada de la prestación contributiva por desempleo a trabajadores extranjeros no comunitarios que retornen voluntariamente a sus países de origen. <https://www.boe.es/buscar/pdf/2008/BOE-A-2008-15278-consolidado.pdf>

Real Decreto-ley 12/2012, <https://www.boe.es/eli/es/rdl/2012/03/30/12>

Podpis studenta a datum

Schváleno	Datum	Podpis
Vedoucí práce		
Vedoucí bakalářského semináře		
Garant oboru		

